

Enhörningen.

PÅ JAKT EFTER
ENHÖRNINGEN

AV

BENGT BERG

P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG

STOCKHOLM

Copyright 1952 by Bengt Berg, Halltorp, Sweden.

All rights reserved. This book, or parts or illustrations thereof, must not be reproduced in any form without the author's permission.

*

Nachdruck, auch von Teilen dieses Werkes oder von einzelnen Abbildungen, sowie jede andere Verwertung des Werkes, oder jede nicht-autorisierte Übersetzung daraus, ist ohne schriftliche Vereinbarung mit dem Verfasser verboten.

*

La reproduction en tout ou en partie de cette œuvre ou de ses illustrations ou l'utilisation sous quelque forme que ce soit est interdite. De même chaque traduction qui ne serait pas autorisée par convention écrite avec l'auteur se trouve interdite.

*

Allt eftertryck eller återgivande av text eller bilder ur detta arbete utan författarens skriftliga medgivande förbjudes.

*

Kungl. Boktryckeriet. P. A. Norstedt & Söner
Stockholm 1932

Min vän

E. O. SHEBBEARE

som hittills räddat enhörningen
i Bengalen från undergång
tillägnas denna bok.

Indien.

I KAPITLET.

*»Lik ett lejon utan fruktan för larm,
lik en vind aldrig fångad i nät,
lik en lotusblomma obestämt av vatten,
låt mig vandra ensam som en enhörning.»*
Buddha.

Där monsunen sköljer Himalayas fot, mellan det förbjudna riket Bhutan, vars konung ingen vit man har sett, och det i solen försmäktande landet Coch Bihar, som regeras av den skönaste furstinnan i Indien, ligger det sista stycket djungel på Bengalens jord, där enhörningen ännu vandrar. Österut i Assams regnskogar och mot nordväst på Himalayas sluttning i det okända Nepal, där febern driver människorna ut ur djungeln, lever ännu var för sig en liten avskild stam av de väldiga djuren, som en gång funnos längs hela Himalaya upp mot Indus' dalar. Men där äro långt flera människor ute för att döda dem än där finnas djur att döda. Deras pansar förmår inte skydda dem. Deras undergång närmar sig hastigt. Redan om ett sekel skola deras mumier

stå i världens museer bredvid skeletten av Tyrannosaurus och Titanotherium, och besökarna skola läsa i sina vägvisare om den utdöda enhörningen (Rhinoceros unicornis), som en gång levde i Indiens feberdjungler. Om det finns ett exemplar kvar av den här boken då, skola den tidens sportsmän och zoologer se på bilderna och le åt en stackare, som hade så bristfälliga fotografiska vapen att komma med, men samtidigt med uppriktig avund säga: Vilken lycklig ost, som levde på en tid, när det ännu fanns sådana djur att jaga med kamera. Det är precis vad jag många gånger har tänkt om de jägare, som målade bilder av mammutdjur och längesen utdöda Rhinoceros på väggarna i grottmänniskornas boningar för många tusen år sen. Där jag sitter och skriver till dessa bilder av pansarnoshörningarna, sådana som de mött mig i den indiska djungeln denna vinter, där de dela sitt rike med svartraggiga vilda bufflar och tunga bengaliska tigrar, är jag ibland frestad att tro, att detta inte alls är sant, att dessa djur längesen äro utdöda och att det bara förunnats mig att uppleva mötet med dem i en dröm. Ty tre år i Indien äro efteråt som minuter i en dröm, och jag är nödgad att hålla minnet fast vid personer och händelser i den följd de kommo, för att kunna berätta hur något lite envishet och mycken lycklig slump hjälptes åt att föra mig på enhörningens spår.

Det är fyra år sen nu. Frestelsen att fara runt jorden hade blivit mig övermäktig, och en inbjudan att gästa ett par av Indiens maharajor gjorde inte spänningen

mindre. Jag visste ungefär lika mycket och lika lite om Indien som alla andra människor, vilka aldrig varit där. Det finns inget land i världen, som folk läser så mycket om och hör så mycket om och samtidigt vet så nästan ingenting alls om som Indien.

Hur förtroget talar man inte om Indien!

I Indien ligger det giftiga ormar under varannan buske. Det gör det visst inte. Under den tid jag behövt för att taga bilder på nära håll av så gott som allt storvilt i den indiska djungeln, ha inte mer än fem giftiga ormar kommit i min väg.

Till Indien kan man inte resa. Där är det upplopp och strider ständigt. I tidningarna, ja. På de tre år mina färder korsat den indiska halvön i alla riktningar har jag aldrig sett två personer slåss om någonting annat än mitt bagage.

I Indien bor en märklig man som heter Ghandi, som alla människor känna till. Det är inte sant. Det finns mängder av människor i Indien, som aldrig ha hört Ghandis namn.

I Indien är landet fullt av djungel, och djungeln är full av stora farliga djur, som göra kål på den resande. Jo, vackert. Indien var fullt av törstande öknar och oöverskådliga slätter, överfyllda av millioner och åter millioner svältande människor och utsvulten boskap. Djungeln var trängd tillbaka till de trakter, där jorden syntes för mager och mödosam att odla och där febern slagit människorna med vanmakt. Och de farliga djuren — var funnos de kvar, dessa väldiga kreatur, vilkas

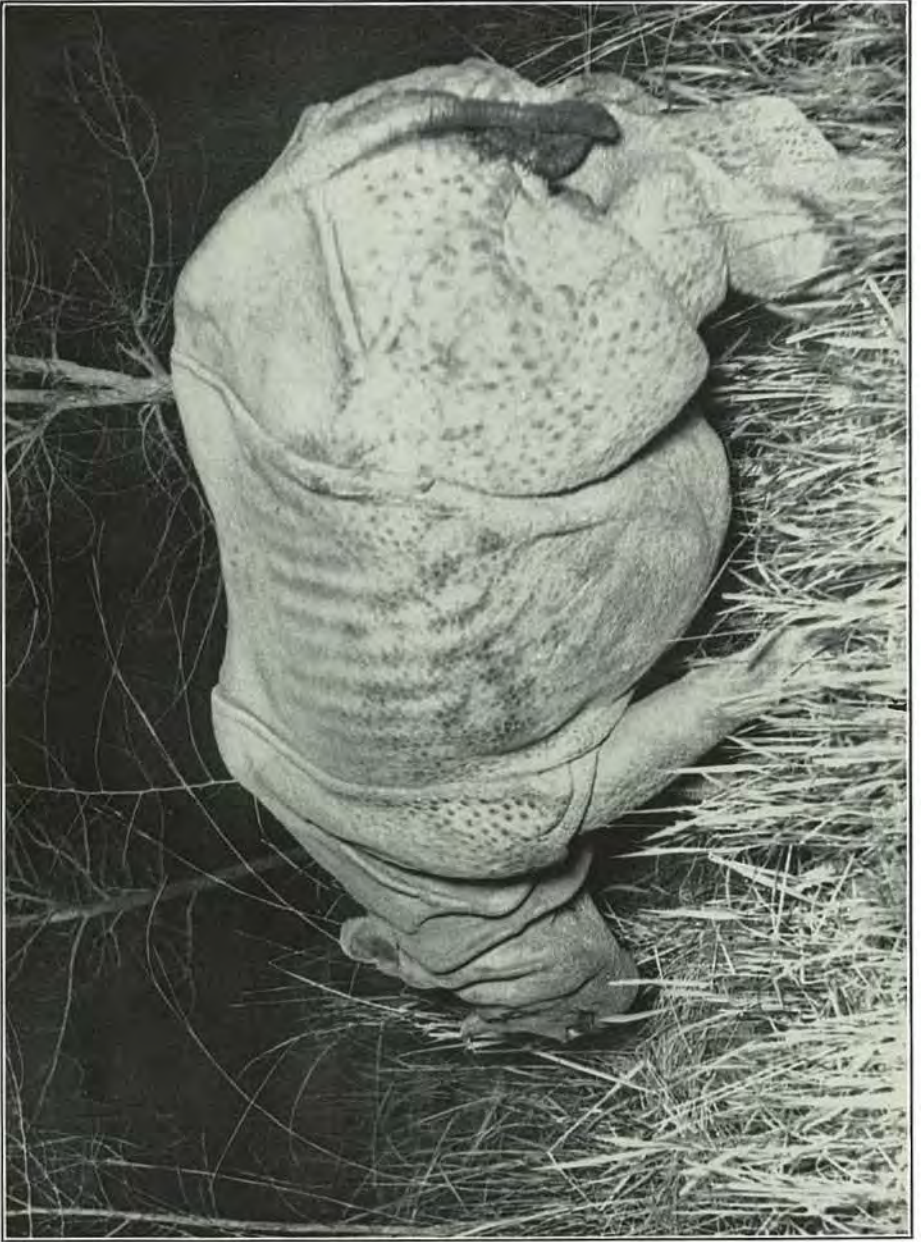
skepnader skuggade alla berättelser från djungeln! Var skulle de sökas i den världsdel, som bar namnet Indien? Var strövade ännu den vilda elefanten? Var fanns den vilda vattenbuffeln, som bar större horn än något annat levande djur, och den fruktade gaurtjuren, som hade rykte om sig att jaga jägaren som en blodhund med näsan i spåret? Var fanns den svarta björnen, och var fanns tigern, som i sitt hemland var och förblev den vite mannens farligaste motståndare? Var fanns till sist pansarnoshörningen, detta djungelns slagskepp, för vilken själva elefanten med ängslan gick ur vägen!

Jag hade läst alla möjliga och omöjliga böcker om Indien, vetenskapliga verk och bloddrypande jaktskildringar, och ändå stod jag där som en turist utan Bædeker och måste fråga mig fram. Min färd förde mig genom indiska maharajors riken, genom nabobers gyllene slott och över schabrakbehängda elefantryggar. Men tigrarna voro antingen lika sällsynta som en björn i Sverige eller ängsligt vaktade som statsklenoder och utfodrade med boskap i väntan på, att en mäktig grannfurste eller vicekonungen själv skulle hedra staten med ett besök för att döda dem från toppen av ett murat torn i djungeln. Av gaur och vattenbuffel och Rhinoceros inte ett spår. Då viskade någon — res till Nepal, om ni kan komma in där.

Nepal — det var det förbjudna landet uppe i Himalaya, där pansarnoshörningarna ännu funnos och där den vise enväldshärskaren hade befallt, att ingen vit man utan hans lov fick släppas över gränsen. Vem kunde

Den fruktade gaurjuren.

»Djungelns slag skepp.»

skaffa mig in i Nepal? Åter viskade någon — »The Commander-in-Chief» är maharajans bästa vän i Indien.

Då for jag till Delhi och presenterade mitt introduktionsbrev för fältmarskalken, som var älskvärt intresserad av allt vad djur och natur hette. Han tog det senaste numret av den engelska tidskriften »Illustrated London News» från bordet för att visa mig det allra nyaste på kamerajaktens område, en samling unika fotografier av flygande svanar, tagna av en engelsman, sade han.

Jag tillät mig kritisera bilderna. — De kunde varit bättre, men man hade inte så goda kameror på den tiden. De där bilderna tog jag nämligen i Sverige och publicerade för sexton år sen. Det var en av mina egna artiklar från Tåkern.

Excellensen var road och sporde vänligt, vad han kunde göra för mig.

Skänka mig en introduktion till Hans Höghet Maharajan av Nepal och hans djungler. Han skakade på huvudet. — Allt annat gärna, men det var omöjligt. Maharajan av Nepal var sjuk, och det var lönlöst att skriva till honom.

Då förtvivlade jag om mina enhörningar och begav mig vidare runt jorden. Men jag kom inte längre än till Calcutta. Där träffade jag en mycket klok man, som varken var indier eller engelsman. Han log, när han hörde min misströstan om att komma in i Nepal. Han förklarade: Det finns två sätt att »komma in i» Nepal. Om man bara är en hederlig handlande, som vill sälja

porslin eller köpa ridelefanter, så får man lätt nog pass över gränsen och strax ut igen samma väg. Att vilja bege sig vidare och ut i djungeln är en helt annan sak. Det är misstänkt, allrahelst om man kommer från en general. Nepal har förresten haft mindre behagliga erfarenheter av amerikanska gentlemen i den vägen. Men — den kloke mannens leende blev spefullt — ni representerar ju ingen stormakt och kan alltså bli ihjälslagen utan politiska förvecklingar. Det är en stor fördel. Vi ska försöka.

Han fick en packe av mina böcker på olika språk och sände dem till Maharajan av Nepal. Dagen efter, när vi träffades, sporde jag, hur många dagar han tänkte svaret kunde dröja.

»Dagar?» Han såg på mig, som man ser på en, som aldrig varit i östern och lärt dess frihet från hast.

»Om det kommer något svar, så dröjer det minst en månad. Jag tänkte ni ville försöka komma igen nästa år.»

Då gav jag opp saken för andra gången och vandrade hem till mitt hotell för att packa. I hallen stod en blond ung man, som jag kände. Carlo Hagenbeck från Hamburg. Det var ett mystiskt uttryck i hans ansikte, när han hälsade på mig, och en spelande glans i hans ögon, när han drog mig avsides och frågade, om jag ville vara med på en expedition för att fånga en pansarnoshörning nu genast.

Nu är det en gång för alla så, att herrarna Morgan och Rothschild veta, var det skall bli krig, innan konungar och statssekreterare ha en aning om det, och Row-

land Ward i London och Hagenbeck i Hamburg veta bättre besked om, var okända människoapor och mastodonter hålla hus än någon annan i världen. Och de ha en märkvärdig förmåga att hålla tyst om det.

Okända människoapor, säger någon. Det finns inte. Sanna mina ord, att man en dag kommer att hitta en apa så stor som en gorilla och så hemlig som en orangutang i urskogarna mellan Siam och Burma, där man får klättra och krypa för att komma fram eller skära sig väg med kniven.

Carlo Hagenbeck hade huvudet fullt av Rhinoceros. Han hade kommit till Calcutta för att därifrån förhandla med Maharajan av Nepal om köp av en Rhinoceroskalv, som man hade lyckats fånga där uppe. Nepal begärde tvåtusen pund sterling för kalven, och det blev man ju lite andlös över. Så hade han tillfälligtvis fått höra, att där varit stora skogseldar i det andra förbjudna landet, Bhután, som ligger längre österut i Himalaya, att pansarnoshörningar som blivit störda vid sina urskogars fall hade begivit sig nedåt floddalarna in på engelskt område i Bengalen och att där skulle finnas flera än någon vågat drömma om, han hade hört om hundratal. Djunglerna däruppe under bergen lydde under den mäktige chefen för västra Bengalens skogar. Han hette Shebbeare och skulle bo i Darjeeling.

Den aftonen togo vi tillsammans nattåget upp till Sili-guri vid Himalayas fot och hyrde om morgonen en automobil, som pustande klättrade upp för den slingrande branta vägen till Tibet. Det var i februari. Kanchan-

jangas isfält vilade som en fjärran solbelyst ö i molnen bortom bergsidornas dimhöljda skogar. Om eftermiddagen, när vi nådde Darjeeling, blevo våra förhoppningar avkylda av ett snöväder och av underrättelsen, att den vi sökte befann sig någonstans nere i djungeln, var visste ingen besked om. Det var ingen annan råd än att rutscha utför Himalaya igen och ge sig ut att söka. Till slut funno vi honom vid en liten station i nordöstra Bengalen, där tålmodiga elefanter drogo fram urskogens timmerstockar till järnvägen. Han mötte oss med ett tryggt leende och ett enda ord: »Shebbeare». Och vi fattade strax, huru skämtsamma vänner tillåtit sig att förvända hans namn till »He-bear». Ty om björnen är styrkans symbol, så passade det in här. Han bar en lång nepalesisk huggkniv på tvärs i bältet, och i hans slitna teraihat vajade som en riddares plym en enda lång fjäder av den bengaliska djungelns vilda tupp. Mer vill jag inte beskriva, ty jag har på känn, att han skulle ogilla det. Men ingenting skall låta mig vare sig glömma eller förtiga hans svar, när vi redogjorde för vårt ärende och förklarade, hur Hagenbeck tänkt sig förvärva hans och överhetens tillåtelse att fånga en pansarnoshörning levande, och hur jag hade velat rekognoscera möjligheten att ge mig på de väldiga djuren med kameran samtidigt. Hans ord togo fatt om våra hjärtan, när han genmälde, att han gott kände till oss båda två, och han gillade vad vi voro ute efter. Men dessa Rhinoceros voro de sista i hela landet. De hade funnits här så långt man visste och från år till år blivit färre. Han hade ständig

»Shebbeare.»

möda att försvara dem mot lejda tjuvband, som sköto ned dem om nätterna från bakhåll i träden, för att sälja deras horn till kineserna, som betalade halva vikten i guld för ett Rhinoceroshorn till medicin.

»Om Ni vill försöka fotografera dem, så skall jag göra allt, vad jag kan, för att hjälpa till», slöt han, »ty det har ännu icke någon lyckats med. Men här får ingen Rhinoceros dödas och ingen fångas, inte för något pris i världen.»

Vi hade fått vårt svar på ett sådant sätt och med en sådan myndighet, att här fanns inget rum för invändningar. Vi dröjde tysta och sågo förundrade på honom som så tvärt korsade våra planer. Framför honom utbreddes sig det av sextio millioner människor krälände bengaliska slättlandet. Det svämmade över, det ville fram, det trängde på. Det hotade djungeln med försåtligt anlagda skogseldar, de vilda bufflarna med sina svältande kreaturs farsoter, pansarnoshörningarna med att skjuta ned dem från bakhåll med insmugglade gevär och smugla ut deras horn till vidskepelsens krämare i Kina.

Bakom honom låg den bengaliska djungeln, ångande i den tropiska dagens hetta, tigerns, feberns och enhörningens hemvist. Bortom dess toppar hävde sig, blånande i fjärran, det förbjudna landets urskogar upp över Himalayas kedjor, till dess de doldes i molnen kring den eviga snön.

Han stod där som om han varit redo att försvara hela landet bakom honom med tyngden av sitt ord och sin hand.

II KAPITLET.

Nu voro, som det heter i svenska historien, goda råd dyra.

Ty Hagenbeck hade förvisso annat att beställa än att löpa runt i Bengalen efter detta pansardjur, som han inte fick fånga, och för min del hyste jag vissa betänkligheter mot att gå och leta efter besten på egen hand i denna djungel, där människan tedde sig ungefär som Tummeliten i en rågåker.

Om det blott i verkligheten varit så, som det stod i alla slags berättelser från västerlandet om den indiska djungeln, där mannen och vildjuret lågo i ständig fejd och dödade varandra bäst de kunde, så hade det varit enkelt nog att strax ge sig åstad med en kamera i handen och en elefantstudsare över ryggen och ta till det vapen som bäst passade i det ögonblick den bepansrade jätten stack fram sitt horn bakom en buske. Men så gemytligt gick det inte till längre. Tiderna hade i sanning förändrats. Förr var det den starke mannen i byn, som försvarade människohopen mot djungelns farliga djur. Här stod den starke mannen framför oss och försvarade de farliga djuren mot människohopen. Och en av hopen var jag.

Med en kamera fick jag lov att ge mig på noshörningarna, om det nu över huvud skulle lyckas mig att få se någon. Det var långt ifrån säkert. Ty uppgifterna om hundratal, som vi hört, voro en välvillig överdrift. Fanns här tredjedelen kvar i hela Bengalen, sades det,

En människa tedde sig ungefär som Tummeliten i en rågåker.

Tiger

så var det allt. Det var mig också tillåtet att hänga en studsare över skuldran på min infödde spårare för att ha till hands, om vi oförhappandes skulle snubbla över en omornad tiger i gräset, vilket brukar hända och nästan alltid slutar väl för tigern. Men det var underförstått strax, att både spåraren och jag helst borde vara oskadliggjorda först, om vi någonsin skulle kunna påräkna syndernas förlåtelse utav Mr. Shebbeare för att ha skjutit på en noshörning.

I Brehms Tierleben, sista modernaste upplagan, där man får veta det mesta av det lilla vetenskapen vet om pansarnoshörningens vanor, stod där en sats, som med förlov särskilt bitit sig fast i mitt minne och som många gånger sedan stod målad som ett »mene tekel ufarsin» på djungelväggen, när jag plötsligt stötte på det färska spåret av en noshörning i Indien. Den lydde kort och gott:

»Unter den asiatischen Arten gilt das Indische Nashorn als ein ausserordentlich bösertiges Geschöpf.»

». . . ett utomordentligt ondskefullt kreatur». Det lät inte alls uppmuntrande, och när jag blev vänligt erbjuden att ensam söka upp noshörningarna i denna djungel, om vilken jag inte hade ett begrepp, så får jag medge, att det kändes lite på samma sätt, som när en tysk generalstabsofficer under brinnande artilleriduell i Ryssland vänligt erbjöd senator Beveridge och mig att ta oss ut på en bilfärd mellan de fientliga linjerna.

»Vägen ligger tämligen i mitten», sade han, »och de flesta krevaderna bli därför till höger och vänster om oss.»

Bevars, naturligtvis var det inte så farligt som man inbillade sig. Enligt min erfarenhet var det med de farliga djuren i Afrika och Asien ungefär på samma sätt som det var med de förbjudna landen, enligt den kloke mannens ord i Calcutta. Det var fördelaktigt att inte »representera någon stormakt». Det fanns det mängder av bevis för. När presidenten Roosevelt, till alla djurs förskräckelse, stegade fram över Afrikas jord, blev han på några månader, enligt sin egen berömda bok, anfallen av snart sagt vartenda farligt djur han mötte, och oppmålad i de vildaste situationer, när han med, som det heter, »ett välriktat skott räddade sig ur livsfara». Likartade händelser med bemärkta personligheter voro legio — i tryck. Men tillhörde man, som jag, en liten fattig nation utan politisk betydelse, så rynkade både elefanter och lejon på näsan och lomade av. Blott en enda gång råkade jag i Centralafrika ut för en svart Rhinoceros, som satte efter mig. Men det berodde helt visst på hans bekanta närsynthet. Hade han vetat att det bara var en svensk, så hade han minsann inte gjort sig besvär. Och det var förmodligen samma sak här, fastän den indiska noshörningen nu en gång för alla hade fått vetenskapens certifikat på att vara »ett utomordentligt ondskefullt kreatur».

Värre var att en flyktig inblick i den bengaliska djungelns skuggfyllda labyrint strax övertygade mig om att de kameror, som kommit med mig på resan jorden runt, voro alldeles otillräckliga redskap för den lockande uppgiften, om jag skulle ha någon utsikt att slå mina engel-

ska och amerikanska medtävlare i att jaga »big game» med kamera. Och det får jag ju bekänna, att det lyster mig att pröva. Mitt negativmaterial var inte heller lämpligt för dessa täta gröna djungler. Min avsikt hade ju blott varit att rekognoscera möjligheterna på denna sida av klotet. Det var lönlöst att telegrafera efter andra apparater från Europa. Min tunga corditestudsare hängde också kvar på väggen hemma i Sverige.

Jag förklarade allt det där för Mr. Shebbeare och sade, att jag vore tacksam för att få förbereda mig på att komma tillbaka ett annat år och försöka. Det undras mig, om han inte med vänligt överseende ansåg, att mina skäl egentligen bara voro en förevändning för att jag var rädd för både tigrar och noshörningar, när det kom till kritan.

Slutet på visan blev, att Hagenbeck och jag återvände till Calcutta och skildes åt. Han lyckades taga hem sin Rhinoceroskalv från Nepal och skaffa den levande till Europa på ett par månader. Mig tog det däremot över två år att komma tillrätta med den flygande draken uppe i Himalaya. Men hela tiden brann där en ljuslåga i mitt minne framför bilden av en enhörning, som antog de egendomligaste former.

III KAPITLET

Enhörning! Varför kallar han en Rhinoceros för enhörning? Det var ju ett helt annat djur, som aldrig funnits till, en häst med horn i pannan. Vi skall se.

Var och en vet att det är så med en del människors ansikten, som det är med många sällsamma gestalter i djurvärlden: de äro så överkliga, att fantasien står stilla eller löper amok, när man i minnet vill frammana deras bild. Sådana djur vilja inte släppa taget i ens inbillning. De spöka också genom årtusenden i folkens fantasi. Ingen levande varelse har väl så i skiftande gestalter vandrat genom skilda tiders försök att tyda dess skapnad i bild, som denna jordens enda verkliga enhörning med det latinska namnet »unicornis»?

Lärda och lekmän hava grubblat över enhörningens ursprung. Den ene har naturligtvis alltid vetat bättre besked än den andre. Det förefaller mig, att de ha inte sett skogen för bara träen. Ty enhörningen har uppträtt i encyclopedier och avhandlingar än som en tjur, utmejslad i profil på en vägg i Babylon, än hos Bibelns tolkare som en arabisk antilop, och han stegrar sig än i dag på det brittiska imperiets vapensköld i form av en urhäst med den vridna tanden av en narval från ishavet som ett horn i pannan.

Det ena är ungefär lika vridet som det andra.

Genom religioner och vidskepelse har han plöjt sin väg med detta underbara och omstridda horn. Det är för tokigt, att man inte har velat kännas vid honom.

Rhinoceros unicornis.

Sagens enhörning »the unicorn» i Englands heraldik.

»Ända till omkring 1700», står det i Nordisk Familjebok, »såldes sådant 'enhörningshorn' allmänt på apotek i pulveriserat tillstånd som ett kraftigt medel mot allt gift och uppvägdes nästan med guld.»

Det är ett märkvärdigt sammanträffande. Ty ännu så sent som i dag säljes sådant »enhörningshorn» — vi skall begagna samma formulering — »allmänt på apoteken i Kina i pulveriserat tillstånd som ett kraftigt medel mot gift och uppväges nästan med guld».

Vad det var för gift, som pulvret hjälpte mot i Europa på sjuttonhundratalet och som förmådde folk den tiden att betala »nästan dess vikt i guld», förmäler inte Nordisk Familjebok. För nästa upplaga skulle jag djärvast föreslå sedvanlig parentes (se Voronoff). Ty i den snedögda delen av världen i dag betalas vikten i guld fullt ut för det undergörande pulvret av den indiska enhörningens horn av mandariner och andra mäktiga män, vilka önska »lägga en aln till sitt liv».

Men vi skola inte släppa den roande jämförelsen.

Nordisk Familjebok skriver vidare om mytens berömda enhörning: »Bägare, gjorda av dess horn, skyddade mot gift».

Det var minst lika märkvärdigt. Ty det är just det utmärkande för hela den asiatiska vidskepelsen om alla noshörningars horn den dag i dag, att »bägare, gjorda av dess horn, skydda mot gift».

Det gäller i östern i all synnerhet om den indiska enhörnade noshörningens vapen. Om en giftig dryck skänkes uti en bägare tillverkad av dess horn, skall

den strax förråda sin lömska egenskap genom att jäsa över brädden. Bland österlandets furstefamiljer, där det i alla tider varit den naturligaste sak att den ene efter bästa förmåga sökt förgifta den andre för att själv komma till makten, ha sådana bägare ofta varit i ständigt bruk hos på goda grunder misstänksamma härskare. Detta bruk fann till och med väg till de franska konungarnas hov i deras välmakts dagar, fastän det uppenbart där var »oäkta» enhörningshorn, som suveränen anförtrodde sin säkerhet åt.

Hur långt det är sanning, att dessa bägare skyddat mot gift, är en senare fråga. Men sådan har tron varit. Och där tron finns, behövs det som bekant ingen sanning.

Det som här är av intresse är det egendomliga sammanträffandet i egenskaper hos enhörningen i västerlandets saga och enhörningen i österlandets djungel.

Den förträffliga Nordisk Familjebok är ju allmänbildningens ABC-bok här i landet, och det ligger därför nära till hands att i en svensk skildring av den levande enhörningens liv närmast söka jämförelser med sagans enhörning i detta verk, som de flesta svenska läsare ha tillgång till. Nu finnes det i dess redogörelse för mytens enhörning en enda elegant bortkastad tanke på, att ett slags noshörning kunnat vara ursprunget till sagan om enhörningen.

Där står: »Även det i sen tid utdöda Elasmoterium har med en lös gissning utpekats som e:s urbild».

Men Elasmoterium var en noshörning, som levde i

Ryssland och Sibirien under den äldre kvartärtiden, medan det är en allmän uppfattning, att sagan om enhörningen kommit till oss från och har sitt ursprung i Indien. Om nu en noshörning kan antagas ha varit urbilden, så bör det väl ligga närmast till hands att söka den i Indien.

Men låt oss se efter vad Nordisk Familjebok säger om »noshörningar».

Slår man upp ordet i verkets senaste upplaga, ännu ej avslutad, finner man en utmärkt uppsats om dem av Professor Lönnberg, som slutar med orden: »Jfr Enhörning», men då man söker på enhörningen, finnes ingen annan gemensamhet än det ovan anförda om Elasmotarium.

I närmast tidigare upplaga äro noshörningarna behandlade av Professor Leche, som utan vidare förklaring över orsaken kallar den indiska arten för »Enhörningen eller enhornade noshörningen».

Går man nu till den ännu äldre upplagan av denna encyclopedi, där noshörningarna behandlades år 1887 av den bekante zoologen Sundström, så hittar man inte det indiska pansardjuret beskrivet under noshörningarna alls. Där man väntar sig att finna honom står en hänvisning med följande ord: »Om indiska eller enhornade noshörningen se Enhörningen».

Man tycker sig vara riktigt säker på att äntligen finna ett sammanhang och slår förtroendefullt upp det intressanta ordet i samma upplaga. Men nej. Där står två uppsatser, en om mytens enhörning och en om en-

hörningen i den indiska djungeln, men inte ett ord i någondera antyder, att deras två skilda författare funnit något sammanhang mellan djuren.

Nu nämner Nordisk Familjebok i sista upplagan en enda källa i litteraturen för vidare upplysning om fabeldjuret: J. J. Tikkanen, »Sagan om enhörningen». Finsk tidskrift för 1898.

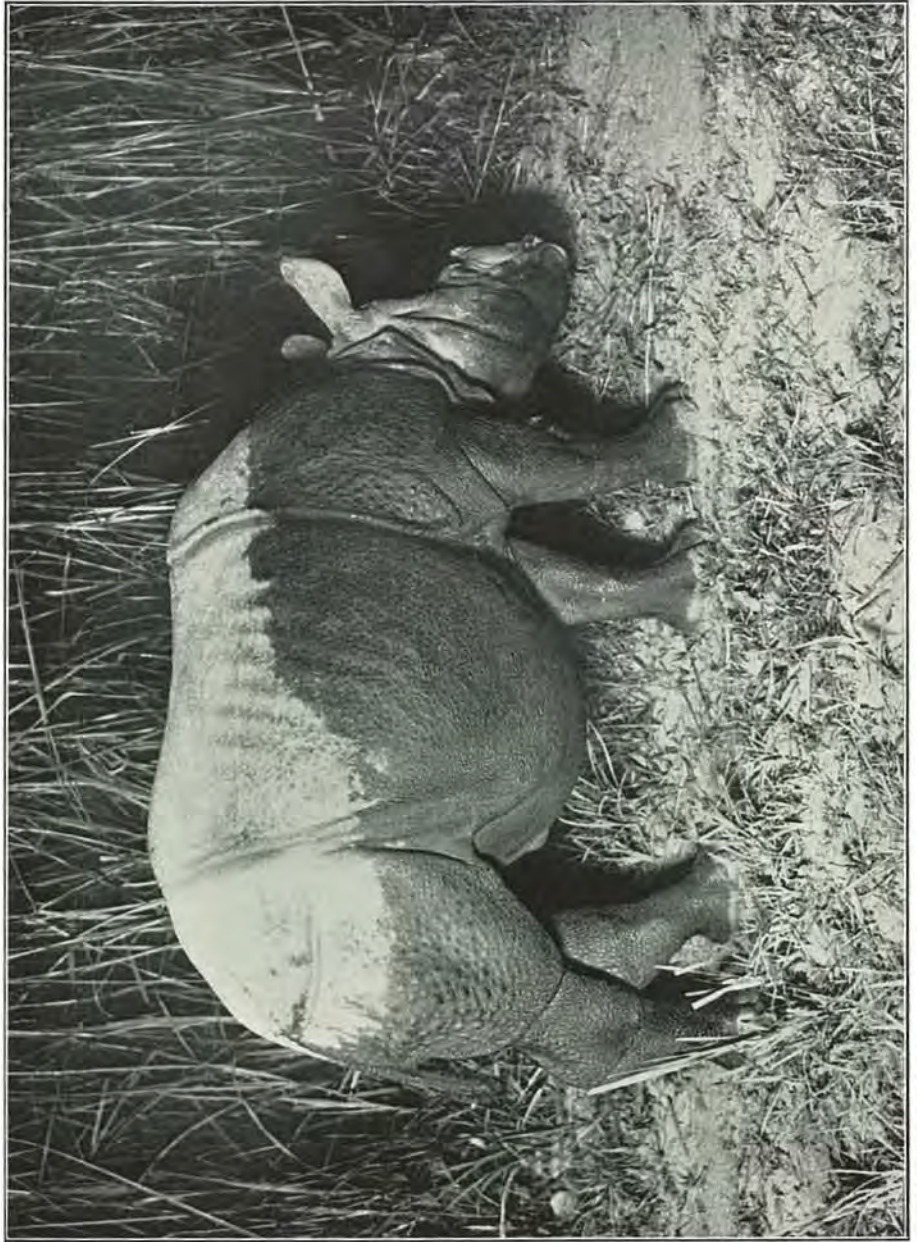
I hela denna avhandling, aderton tättryckta sidor om enhörningen, sådan den målats och beskrivits av artister och apostlar genom tiderna, finns inte ett ord till antydning om, att en noshörning skulle vara ursprunget till det som avhandlingen handlar om, och ändå berättar författaren på sista sidan, hur en präst år 1130, i en visa om Alexander den store beskrev den enhörning, som drottning Kandace skänkte till den store erövraren av Indien; vad Hennes Majestät nu hade för mening med det.

Där står: »Dess skapnad var rätt förunderlig, ty den förenade med kroppen av en häst svinets svans, hjortens huvud samt elefantens fötter och bar naturligtvis ett långt horn i pannan».

Det var ingen dålig beskrivning.

Ungefär detsamma kunde likaväl en präst några sekel senare ha skrivit om den indiska noshörning, vilken i nådens år 1513 anlände till konungen av Portugal som en liten gåva från Indien och som var förebilden till Albrecht Dürers här återgivna världsbekanta stick av underdjuret.

Och Tikkanen tillägger: »Så fantastiskt utstyrt är djuret likväl, mig veterligen, aldrig i konsten».

»Ven har fyra ben allt så på, som mera likna elefantens fötter?»

Mig har det förefallit, som om det vore just så utstyrt på Dürers teckning. Och om denna förefaller någon alltför fantastisk för prästens beskrivning, så låt oss här granska min bild av en ung indisk noshörning i djungeln.

Kan man inte rätt väl säga, att han har »kroppen av en häst»? Den rundade buken och länden kunde inte bättre liknas vid något annat, som Alexander den stores rimkrönikör kände till. Och se vidare. Har inte detta underfullt skapade djur också »svinets svans»? Och vem har fyra ben att stå på, som mera likna »elefantens fötter»?

Det där med hjorthuvudet är inte så påfallande, men prästen skulle väl ha någon rätt till licentia poetica. Där emot kan den som önskar återfinna det »långa hornet» på titelbilden i denna bok.

Det förefaller, som om det egentligen inte skulle »göras mera vittnen behov» för sannolikheten av att sagans enhörning leder sitt ursprung tillbaka till den enda verkliga enhörningen i Indien.

Men varifrån har då detta spiralvridna horn kommit, som bokstavligen spökar i huvudet på konstens enhörningar? Idén till det kan ju inte vara tagen ur luften. Så uppfinningsrik är minsann inte »konsten».

Det finns inte så många djur i världen med sådana spiralvridna raka horn. Men det finns ett sådant djur, med precis den formen på hornen, i tusental på slätterna i Hindustan. Det är en indisk antilop — the blackbuck — som i svenska lärda verk har försetts med det

outgrundliga namnet besoarantilop. För att åskådliggöra hornens form, har jag här infogat ett par bilder av det monterade huvudet av en kapital sådan »blackbuck» från Patiala. Är det inte påfallande, hur dess horn likna den berömda »narvalstanden» på enhörningens panna i det brittiska »coat of arms»!

Bockarna av dessa antiloper bryta ofta av sig ena hornet under sina strider med varandra och gå sedan för hela livet omkring som enhörningar. Lite helighet har också i dessa trakter av Indien vidlått detta vackra djur. De främlingar, vilka före medeltiden bereste Indiens lågland, begåvo sig förmodligen mera sällan in i den livsfarliga djungeln för att titta efter en noshörning. Däremot hade de den indiska antilopen med de spiralvridna hornen till snart sagt daglig ögonfägnad utefter sina stråkvägar. Mig förefaller det gränsa till visshet, att det är han som stått modell till hornet. Det passar rätt väl med den gamla uppgiften om att åsnorna i Indien hade ett horn pannan. Och det skulle för övrigt vara så likt de indolenta indierna att utpeka antilopen som enhörningen, när de nyfikna främlingarna, alldeles som våra dagars turister, inte läto dem vara i fred med sina dumma frågor.

Att det sedan blev narvalens stöttand, som i och efter medeltiden i västerlandet fick tjänstgöra som enhörningens spiralvridna horn, var uppenbart mera ett spörsmål om tillgång och efterfrågan. Ty vid den tiden hade det berömda hornet blivit en stor affär i vidskepelse.

*Den indiska antilopen — den sannolika förebilden till
heraldikens enhörning.*

Samma antilophuvud sett i profil.

Åter citerar jag Nordisk Familjebok. Där står: »Sedan medeltiden hänfördes mammutbetar i Europa till enhörningens horn och uppfattas så ännu i dag i Österrike». Och vidare, efter den här först citerade meningen: »Då efterfrågan var störst, fingo narvalständer täcka behovet».

Alltså — när man under vår något lite vidskepliga medeltid icke mera med »äkta enhörningshorn» kunde täcka behovet av detta »kraftiga medel mot gift», gav man sig till att pulverisera mammutbetar, och när det inte heller ville stå bi, aktade man icke för rov att förgripa sig på själva narvalstanden i pannan på det brittiska konungarikets vapenhäst. Det måste ha varit ett blomstrande geschäft.

Men vadan denna strykande åtgång på varan? Det förefaller ju, som om, »då efterfrågan var störst», varannan människa hade tagit sin sista slant för att komma i besittning av detta »kraftiga medel mot gift». Gjorde man då inte annat än förgiftade varandra i Europa på den tiden?

Sannerligen — ingenting är nytt under solen — inte ens i Kina.

Ty i Mittens rike, där man under senare år märkt, att den indiska enhörningens horn hotar att taga slut på marknaden av det enkla skäl, att djuret blivit sällsynt i Indien, äro »apotekarna» i samma dilemma som den gången i Europa. Det måste helt enkelt hittas på något surrogat för att motsvara kundernas efterfrågan. Och så ha den underjordiska handelns furstar, som göra i opium

och haschisch och andra välsignelsebringande medel, givit sig på de vanliga tvåhornade afrikanska noshörningarna i stället. Skaror av infödda jägare i Abessinien och Somalilandet utrustas med moderna skjutvapen och göra formliga expeditioner in över de europeiska stormakternas territorium för att skjuta ned så många svarta noshörningar som möjligt. Hornen huggas av och smugglas ut över Röda havet till Arabien och därifrån vidare till fjärran östern för att säljas som »äkta enhörningshorn». Ja, de fraktas t. o. m. på europeiska ångbåtskölar från afrikanska hamnar till Kina.

Men en kinesisk giftblandare är inte så lätt att lura som en apotekare i Europa på medeltiden. Han ser på det afrikanska hornet och skakar på huvudet.

— Förfalskad vara — dåligt pris — farligt lura mäktiga mandariner. Och så skickar han ut ett nytt tjuvband till Indiens djungler med besked, att han betalar ännu en åttondel mera i guld för hornet av den indiska enhörningen, som allena har denna underbara verkan mot ålderns skröpligheter hos en mandarin.

Många gånger har det undrats mig, hur mycket denna mandarin vet om sin egen religions store stiftare Buddha. Ty egentligen borde enhörningen i den indiska djungeln för honom vara ett heligt djur att tillbedja, därest han alls har någon kännedom om en av de mest fängslande av Buddhas heliga skrifter.

Gautama Buddha föddes, levde och dog i Nepal, just i det land, ja i den trakt, Terrai, där pansarnoshörningen ännu lever kvar. Buddha måste ha sett denna djungelns

enstöring och funnit hans tillvaro högst avundsvärd, såvida nu en så renad själ som Buddhas alls kände till den kungliga svenska nationalegenskapen. Det ser miss-tänkt ut, när man läser hans heliga skrifter och finner den litania med enhörningen i omkvädet, som på sanskrit bär det icke riktigt klingande namnet »Kagga-visanasutta».

Men vilken skald var icke denne stiftare av jordens största religion! Sena tiders poeter ha mera skäl att avundas honom än han torde ha haft att avundas enhörningen. Hör blott denna vers:

»Lik ett lejon utan fruktan för larm, lik en vind aldrig fångad i nät, lik en lotusblomma obestänkt av vatten, låt mig vandra ensam som en enhörning.»

I sanskrit heter enhörningen »gandha». En liten bokstavs skillnad i namnet från den som i dag av millioner indier anses leva såsom föredöme för alla andra. För den mediterande Buddha uppe i Nepals vildmarker var enhörningen uppenbart föredömet. Vad förmår han inte måla i ord om människolivets elände till tanken på den väldige eremiten.

»Så som vilddjuret obundet går i djungeln, behagligt sökande sin föda, så låt den vise mannen, blott följande sin egen vilja, vandra ensam som en enhörning.»

»Köttets lustar, sannerligen, mångfaldiga, ljuvliga och lockande, i dess skiftande skepnader uppegga sinnet. Inseende eländet i köttets lustar, låt mig vandra ensam som en enhörning.»

»Köld och hetta, hunger och törst, vind och brännande

sol och stingande flyn och ormar — den som uthärdat allt detta, låt honom vandra ensam som en enhörning.»

Även Buddha hade emellertid tydligen kämpat mot värre ting än dessa köttets lustar och hunger och törst, ty först i denna vers känner han sig uppkallad till »heroisk» handling. Hör bara:

»Utplånande spåren av gihin — en hushållerska — såsom ett träd låter löven falla, låt mig, efter att heroiskt hava avhuggit en hushållerskas band, vandra ensam som en enhörning.» Och han fortsätter:

»Efter att ha brutit banden, efter att ha sönderslitit näten som en fisk i vattnet, såsom en eld, den där icke återvänder till den avbrända marken, låt mig vandra ensam som en enhörning.»

Buddha måste ha haft det besvärligt, där han gick med minnet av sin hushållerska och den lockande bilden av enhörningen i tankarna. Men sannerligen, beträffande bilden av enhörningen i tankarna, så hade jag det minst lika besvärligt i de tre hela år, som jag försökta räkna ut, hur jag skulle komma åt honom med kameran.

Vad andra sportsmän med reflexkameran om halsen och studsaren till hands hade berättat till de bilder av antiloper och noshörningar, som de tagit i Afrikas öppna stäpper och solbelysta glesa skogar, hjälpte mig icke det ringaste. Jag hade provat detsamma med hundratals elefanter i Sudan. De levde ju i solen dagen igenom, de flesta av dem. Att få en mer eller mindre suddig bild av Afrikas elefanter och noshörningar med ett teleobjektiv på behörigt avstånd, som ofta krymte ihop till några livsfarliga steg

i berättelserna, var en god jakt, som vi numera kunde allesammans. Att gillra en blytljuskamera vid ett vattenhål i ett afrikanskt törstlandskap och få en dimfigur av en noshörning med becksvarta natten bakom, visste jag också mer än väl hur det gick till. Men i den indiska djungeln stodo inte jättedjuren och hängde i solskenet, utan gömde sig dagen över i den mest ogenomträngliga blandning av snår och sump. Vattenhål att vänta vid fanns det inga, av det enkla skälet att hela djungeln i Bengalen var full av vatten under regntiden, och detta vatten rann i bäckar och rännilar genom landet där hela vintern igenom, medan gräset omkring var så torrt, att man fick vakta djunglerna mot eld. Blytljus där var något liknande en fotogenlampa i ett bensinskjul. Andra gången jag försökte med en tiger blev resultatet en vacker skogseld och två uppbrända kameror.

Det ville inte ur mitt huvud, att man måste kunna konstruera något kameratekniskt nytt, som övervann de svårigheter jag hade framför mig. Men mina tekniska kunskaper räckte inte till. Hur jag räknade och beräknade, beräknade jag ständigt fel. Jag visste tämligen vad jag ville ha, men inte hur jag skulle kunna göra det. Då mötte jag på genomresa i Berlin en man, som säkerligen är ett av samtidens främsta tekniska genier. Han har förbjudit mig att beskriva de kombinationer av apparater vi konstruerade för min förestående fejd med enhörningen, och det är jag tacksam för, ty det skulle tagit ett par kapitel. Och den här boken har nu kommit till för att ge några bil-

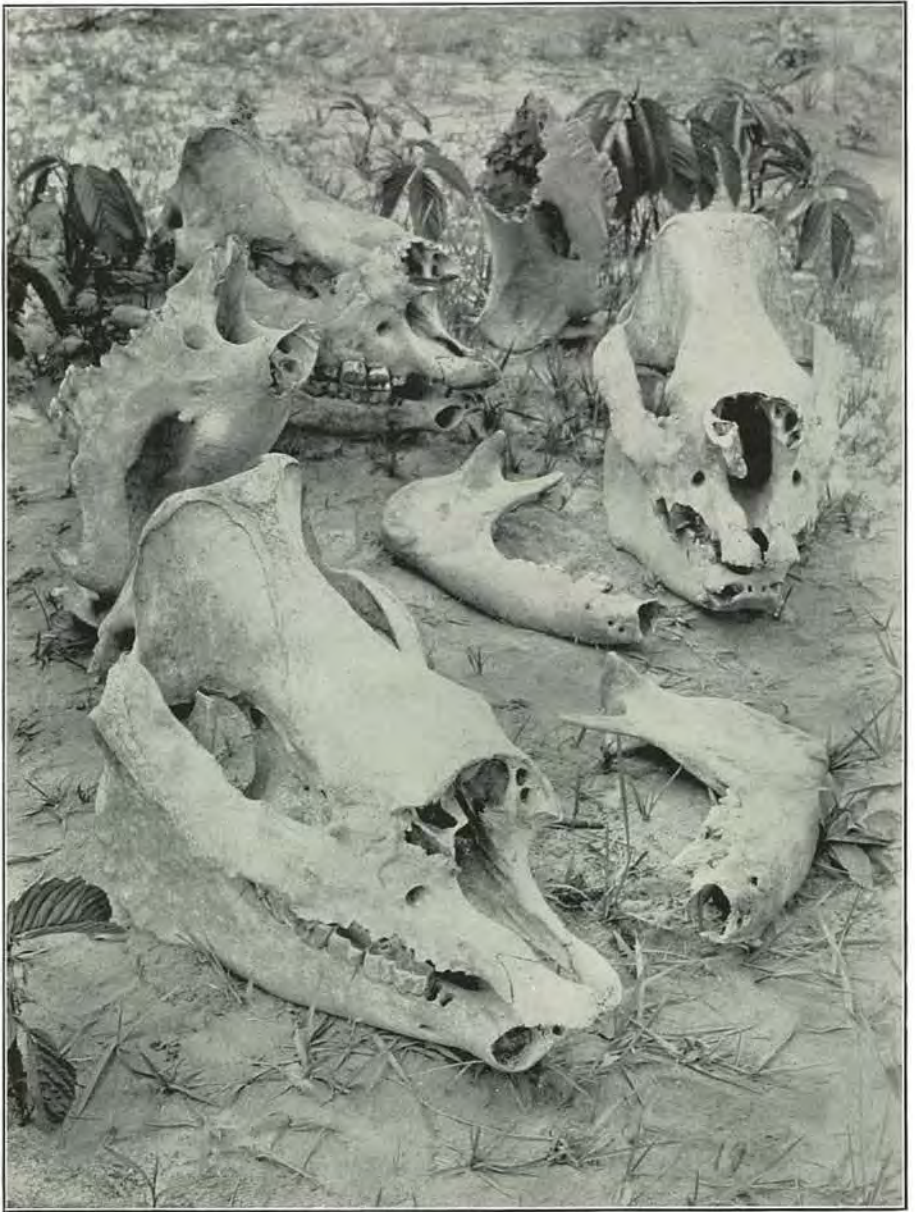
der av enhörningens liv i den indiska djungeln och något om, hur jag bar mig åt med att få honom i kameran, men inte för att beskriva mina spetsfundigt uttänkta apparater för de lyhörda herrar som ta vilddjursfilm från Afrika på tiger- och lejonfarmarna i Kalifornien.

Vi kallade dem x-kameror. Den som jämför en gammaldags speldosa med en modern radioapparat med elektrisk förstärkning kan måhända föreställa sig deras likhet med en sedvanlig Kodak. Det vill säga om Kodaken får vara speldosan. Med åtta sådana x-kameror och dubbelt så många andra apparater därtill i tropikistorna begav jag mig så åstad på fjärde året efter Hagenbecks och mitt första besök i Bengalen.

Det var i sista stund jag kom. Djungeln var sig lik, men nu ansågs det icke finnas mer än högst två dussin pansarnoshörningar vid liv i alla Bengalens djungler tillsammans, snarare färre. Säkert visste ingen, ty vem kunde åtaga sig att gå ut och räkna dem. Däremot hade man räknat tjugoåtta skelett av de dödade jättedjuren i djungeln på tre år, där de skjutits ned från bakhåll och lämnats att multna, medan marodörerna dragit vidare med deras avhuggna horn. Den högt förtjänte medlemmen av Bengalens regering i Calcutta, the Hon'ble Alhadj Sir Abdelkerim Ghuznavi, hade väckt frågan om en skyddslag för de sista Rhinoceros i Bengalen, en lag som han sedan genomdrev under beteckningen »The Bengal Rhinoceros Preservation Bill 1932». Den inbragte honom mycket enfaldigt skämt

Jättens mumie.

*Hopsamlade enhörningskallar, från vilka marodörerna huggit av
de kostbara hornen.*

av en oförstående opposition. Den skall inbringa honom den civiliserade eftervärldens tacksamhet.

Men kunde en lag allena bringa någon hjälp så i sista timmen? Regeringens skogsdepartement saknade medel att bestrida kostnaderna för ständig beväpnad bevakning av de djungler, där de sista pansarnoshörningarna levde kvar. Och obeväpnad bevakning tjänade ingenting till. Ty medan Bank of England »avskaffade» guld, hade guldvärdet på »den indiska enhörningens äkta horn» stigit så fantastiskt i Kina att redan den indiske försäljaren fick uppemot tretusen rupees — säger fyratusen kronor — för ett enda horn. Den som skaffade ett sådant var efter indiska levnadsförhållanden en välbärgad man för hela sitt liv. Var det att undra på att han var beredd att skjuta ned den, som ville hindra honom i en så lovlig gärning. I Assam hade regeringen måst skicka ut trupper i djungeln för att skydda de återstående noshörningarna mot band av marodörer och förde krig med dem som med rebeller. Här förestod en kamp på liv och död. Mr. Shebbeare bar alltjämt den fjädern i sin hatt att ännu ha räddat de sista noshörningarna i Bengalen. Men för hur länge? Han gav mig fem elefanter till hjälp och sin välsignelse till att taga bilder av jättedjuren, medan det ännu fanns några att taga utav. Ty lyckades det oss icke att få material till en världspropaganda för enhörningens skydd nu, så skulle det brittiska imperiet snart inte ha någon annan enhörning än den, som stegrade sig i dess vapen.

IV KAPITLET

Torsafloden kommer störtande ned ur Himalaya genom en av de trånga dalarna i Bhután, rusar fram över Bengalens sluttning mellan Kalchini och Madarihat och vidare genom det indiska riket Coch Bihár, för att till sist tömma sitt vatten i famnen hos en större syster. Den som söker på en vanlig karta ser henne bland andra små strömmar utan namn i den breda vinkeln mellan Ganges och Bramaputra.

I regntiden blir hon en dånande mäktig älv, som dränker människor och fänad och ständigt hotar att bryta sig nya fåror genom djungeln. Men när monsunen är förbi och vintern fryser jöklarna bland Himalayas istinnar, sjunker hon till ett nät av sorlande blåklara rännen över en kilometerbred uttorkad bädd av kiselstenar och sand, så vit som på en strand vid havet. I denna sand står det en dag, när floden faller, i slingrande spårgångar att läsa, att enhörningarna från djungeln på östra stranden gå att besöka dem på den västra och tvärtom. Ty på båda sidor om denna flod breder sig den beryktade djungel, som till och med elefanterna undvika att gå igenom, därför att de frukta den bepansrade jättens närhet. Blott de svarta vilda bufflarna och Indiens väldige uroxe, gauren, vandra sorglösa på enhörningens stigar i det höga gräset och söla sig i samma dy. Och i deras spår, helst om de ha kalvar med sig, smyger han som är deras dödsfiende, den strimmiga buffeldödaren själv.

En arm av floden rinner förbi vårt läger just så nära,

att det är bekvämt att hämta vårt vatten där om dagen men obekvämt att gå dit för tigerns skull om kvällen. Kallan, min kloke indiske tjänare, brukar komma i tält-dörren och se menande på mig, visst icke för att gå efter vatten själv. O nej! Därtill har han engagerat en vilde från Himalaya, som han menar vara av lägre kast. Han står bredvid med ett ämbar i vardera handen. Och då tar jag en elektrisk lykta i handen och paradoxgeväret under armen och går med. Det är den naturligaste sak. Det faller ingen av oss in att ondgöras över tigern eller trakta efter hennes liv, ty för det första är hon en dam med vackert yttre, för det andra en som jag fikar efter med kameran, och för det tredje är hon, så vitt jag förstår efter mina möten med henne, ett försynt väsen, som icke har en tanke på att antasta oss vilt främmande karlar. Man vet förstås aldrig, vad som kan flyga i ett femininum i mörkret, men häromdagen när hon mötte min svenske medhjälpare, Larson, betedde hon sig fullt ladylike. Han var skickad att se efter några spår uppåt en väg genom djungeln. Som livförsäkring bär han alltid på min gamla 350 magnum Rigbystudsare, som han för övrigt är noga tillsagd att inte begagna annat än i nödfall. Det var mitt på förmiddagen. Då mötte han tigern, som kom från andra hållet genom den glesa skogen inte trettio meter från vägen.

Båda stannade och iakttago varandra. Larson osäkrade studsaren och väntade att tigern skulle vara snäll och gå vidare. Men när minuterna skredo — lite långsamt kan tänka — och de gula ögonen fortfarande stirrade

på honom, tyckte han det var bättre att gå vidare åt sitt håll. Naturligtvis vände han sig om ett par gånger. Det hade vi också gjort, tror jag. Och när han vände sig efter att ha hunnit bortåt femtio meter, säger han, såg han tigers huvud sticka ut genom väggkantens gräs för att se vart han tog vägen.

Larson har varit i Amerika i tio år. Så mycket mera länder det honom till heder att han inte efter amerikanskt mönster ansåg sig i livsfara och sköt på det snälla djuret och därmed fördärvade mina möjligheter att få den här bilden av hennes majestät, där hon på sitt fridfulla sätt smyger omkring lägret för att se efter om inte någon av mina bufflar kommit lös, som hon kan lägga vantarna på. Hon brukar komma varannan eller var tredje kväll, mellan klockan nio och tio. Elefanterna och deras mahouter och livtjänare ha gjort sig en lägerplats ungefär hundrafemtio meter från mitt tält, där det är mera skugga i djungeln, och om vinden ligger åt deras håll, kommer det ofelbart en plötslig ilsken trumpetstöt som signal för att nu har en av de gamla elefanterna fått väder av att tigern går fram genom djungeln mellan oss i mörkret. Därefter följer ett länge upprepat dovt trummande ljud, med vilket den av elefanterna, som har kalven hos sig, varnar sin son för den osynliga fienden. Så blir det tyst igen. Hon har gått förbi. Här om kvällen hade verkligen en av mina bufflar kommit lös och givit sig ut på bete i djungeln just vid den tiden. Vi hörde ett brakande i buskarna, och in i ljuskretsen från Kallans kokeld kom buffelstackarn störtande, så att han snubbla-

»Hennes majestät.»

I elefantlägret.

de över mina tältrep och allt vad som fanns i vägen. Först sekunden efter kom den vanliga elefantsignalen.

Ett par av indierna försäkrade naturligtvis, att de hade sett tigern tätt efter buffeln i ljusskenet, men det var bara upphetsning. Ty på morgonen stod hennes spår det vanliga stråket fram, där hon brukar gå förbi oss på sin väg till floden.

Hon är ju i sin fulla rätt. Djungeln häromkring är hennes hemvist. Hon går sin vanliga rundgång genom den, där hon brukar gå för att se om inget vildsvin är ute och rotar efter rötter eller någon oförsiktig sambarhjort är på väg ned att dricka. Det är de två hon traktar efter, och här är nog utav dem. Det är märkeligt, att hon har kunnat behålla livet genom alla de år, som vita män ha kommit genom djungeln där för att skjuta tiger. Men ingen har väl givit sig tid att se efter, hur regelbundet hon kommer och går. Man behöver tid för att lära känna ett stycke djungel och vanorna hos dem som bo där. Och börjar man skjuta och väsnas, så får man inte veta någonting. Tigrarna försvinna bara på en tid och komma tillbaka, när oväsendet är över. Ty de höra allt som sker och förstå det mycket snabbare än vi ha en aning om.

Det undras mig ofta, vad hon tänker om oss. Ty så visst som att tigern är den klokaste av kattorna, så tänker hon. Jag tror att hon är nyfiken och lite generad av sig. Om inte spåren en gång i veckan eller så utvisade, att där hade kommit en gammal hantiger med dåligt rykte från andra sidan Torsafloden för att hälsa

på henne, så skulle jag inte göra mig besvär att gå med, när det skall hämtas vatten. Med hans dåliga rykte menas inte alls, att han skulle vara något olämpligt sällskap för henne. Tvärtom. Jag tror hon tycker om honom, ty deras spår följas då åt för långa sträckor. Men han råkade ta livet av en bengalesisk herreman för någon tid sedan, och det är sedan dess en hög belöning satt på hans huvud av regeringen. Honom får man inte tro mer än jämnt. Han kallas ömsom för den stora tigern från Bhután och ömsom »mandödaren från Madarihat». Stället är en större by i kanten av djungeln på västra sidan om Torsafloden uppåt bhutanska gränsen. Och folket här tror gärna, att särskilt stora och farliga tigrar komma ned från bergen i det förbjudna landet, där många slags onda andar tagit sitt hemvist i de vilda djuren och göra dem besatta av djävulen. Jag har legat efter den där stora tigern med kameran som en igel och därför blivit varnad många gånger med berättelsen hur det gick till.

Han är aldrig riktigt där man väntar och ändå i vägen överallt, som nu vid vattenhämtningen om kvällen. Han är ju i vägen nu, där jag sitter för att beskriva enhörningens djungel och inte kommer förbi denna tiger, som egentligen hör till i en annan bok. Men så är det, när man som vi har en tiger att vakta lägret i stället för en hund. Vi hade en. Var han kom ifrån vet ingen. Han var där en dag och snokade omkring tältet. Han grinade, när vi talade till honom. Vi sågo på honom med försiktighet, ty herrelösa hundar i Indien kunna ha ra-

Sambarhjorten.

Vildsvinet.

bies. Han kunde gärna ha delat vakten med tigern, jag menar henne, som kommer här varannan natt. Det hade aldrig fallit henne in att göra honom illa, och han teg vackert, när hon gick förbi. Men där fanns en som gick emellan dem. Där hördes ett skrik mitt i natten och vi visste strax, vad som hade hänt. Pantern från byn hade varit inne i lägret och tagit hundkräket med sig.

Varför säger jag »pantern från byn»? Seså, nu skall jag inte kunna komma undan att berätta om den här pantern också, innan vi få ge oss i håll med enhörningen. Denna djungel är nu också så full av vilddjur, att man aldrig kan gå på spår efter ett utan att råka ut för ett annat.

Den närmaste bengaliska byn skjuter upp en kil av odlat land från söder mot vårt läger på Torsaflodens östra strand. De sista, nu torra risfälten ligga blott några minuters vandring från oss, men själva byarna ligga så långt borta, att vi endast stilla aftnar höra larmet, när folket plötsligt skriker för att jaga bort pantern från kreaturen. Men pantern bor väl inte i byn? Nej, inte riktigt, men han, som de flesta pantrar i övre Bengalen, får hålla sig till utkanten av djungeln just närmast de odlade fälten, där getter och boskap beta. Därifrån gör han sina utfall och släpar sitt byte innanför djungelkanten, om han orkar med det. Men endast just innanför djungelkanten. Han har en välgrundad anledning att bli där, åtminstone så länge han vet att tigern är hemma. Jag menar henne igen, vår trogna vaktarinna. Ty får hon syn på pantern, och han i sin oförvägenhet skulle

bli stående lite för länge vid ett byte, hans eller hennes, som han kanhända har hittat, så blir det ett kattrakande i en minut eller en halv, och sedan finns det ingen panter mer i den djungelkanten, förrän en annan kommer och övertar den oppättes affärer. Ty hon äter upp honom också. Här finns en annan panter, en mycket större. Var han bor veta vi inte. Han kommer förbi ibland, och hans spår stå ofta tvärs över tigers från samma natt. Han är uppenbart inte så rädd för henne. Ser man ett panterspår mitt inne i en djungel, där tigern håller till, så är det nästan alltid efter en sådan grov gammal hanpanter, som känner sig stark nog att trotsa den randiga övermakten. Det gör inte den lille från byn.

Härförleden ville jag på gammalt hederligt hedniskt sätt hembära ett offer till vår egen tiger och lät för den skull tjudra en ung tjur helt nära lägret, där hon väntades förbi om kvällen. Offertanken var också delad med den lömska avsikten att sätta mig där med en kamera efteråt och få en bild av hennes majestät, när hon kom tillbaka till bytet. Men hon kom inte förbi den natten. I stället kom den lille arge pantern från byn och slog tjuren. Fint arbete hade han gjort. Ramtag över bogarna och genombiten hals. Inte ett ljud av någon kamp hade vi hört till lägret i den stilla kvällen. Elefanterna hade kanske. De höra allting. Men de bruka inte ge signal för sådana smådjur som panter.

På eftermiddagen gick jag dit och satte upp ett par kameror för att vänta på pantern om kvällen. En panter brukar komma tillbaka en timma innan solen går

»Den lille arge pantern från byn.»

»Den gamle grove pantern från Djungeln.»

ner. Medan jag arbetade, var den gynnaren två gånger i buskarna bara ett skotthåll ifrån oss och tittade. Det var, som om han velat granska, vad vi gjorde där. Efteråt tror jag, att pantern hade velat komma till sitt byte tidigare. Han visste något, som vi nämligen inte visste. Ty senare kom han inte alls fram. Jag fick gå hem med oförrättat ärende. Klockan nio visste vi varför. Där kom den sedvanliga trumpetstöten från elefanterna. Tigern gick sitt stråk förbi lägret. På morgonen, när vi kommo för att granska »the kill», stodo tiger-spåren i en krets runt omkring den döda tjuren. Hon hade inte rört den. Hon hade bara inspekterat. Men pantern hade haft kännedom om alltsamman och noga aktat sig för att gå dit.

Hade den nu haft väder av tigern? Nej, pantern har dåligt väderkorn, nästan inget alls. Men han hade lyssnat. Och han vet, vad hans frid tillhör. Därför går han mycket försiktigare ur vägen för tigern än för människorna. De flesta av dem äro dock fullständigt ofarliga för en stor katt. Det vet den fläckige kanaljen så väl. Inte nog med att han tar det fattiga folkets kalvar och getter mitt för deras ögon ute på betesmarken. Om någon kommer gående, där han har släpat in sitt rov bland snåren, så anfaller han också, eller rättare hon, ty jag är säker om, att det är en hona. Det syns av de små spåren. Och det är förresten nästan alltid panterhonan som anfaller osårad. Men man brukar säga han om pantern.

En kväll kom där en gråtande pojke löpande in i lägret och bad att jag skulle komma och skjuta ihjäl

pantern, som hade rivit en kvinna strax utanför husen i byn. Han hade legat gömd i ett litet stycke djungel mitt bland fälten och rusat på kvinnan, när hon kom förbi. Han var kvar där. Om pojken bara kommit en timme tidigare, hade vi haft tid att rida dit med elefanterna, sparka upp den fläckige oeh göra processen kort. Men det mörknade redan och var för sent den dagen. Nästa morgon visste vi, att djuret var borta. Pojken fick med sig en dosis mianin och ett paket renad bomull med order att lösa medlet i kokat vatten och tvätta såren med lösningen. Rispor efter panterklor ge lätt en fruktansvärd blodförgiftning. På morgonen ville jag gått dit för att ge henne en injektion av streptokockserum. Men pojken kom tillbaka dessförinnan och sade, att »prästen hade förbjudit kvinnan att dricka av lösningen». Så visste jag besked, att det inte tjänade någonting till att gå dit för att hjälpa. Prästen skulle bara förbjuda det också. Det var hans »affär», och han vädrade en konkurrent. O, I Herrans tjänare! Vad ni äro lika över hela jorden!

Hur olika är däremot inte faran för människan från de vilda djuren i Indien i verkligheten mot vad den är i västerlandets föreställning därom. Man tänker sig gärna, att tigern är det av de stora rovdjuren, som lemlästar och dödar de flesta människorna i Indien. Och efter honom tänker man på pantern som den värste. Det är tvärtom. Tigern, förvisso för människan det farligaste av alla stora vilddjur, kommer inte så ofta i hennes väg som den mera oförvägna och mycket talrikare pantern. De

flesta »olycksfall» med infödda och de stora kattorna inträffa, när en herde vill rusa till för att försvara sina kreatur mot ett plötsligt angrepp. Det är då det händer. Därnäst oftast är det fattiga, vilka samla ris i djungeln eller örter och frukter att äta och som oförmodat stöta på än en panter än en tiger vid dess byte eller där den har ungar. Då är olyckan snabbt skedd. Även det händer oftare med pantern, främst därför att han uppehåller sig mera i bebodda ängder än sin större frände. Men det av rovdjuren, som lemlästar och dödar flera infödda i Indien än dessa båda tillsammans, är den svarta björnen, som de infödda med rätta frukta mer än något annat djur i djungeln.

Indiens stora svarta björn, »the slothbear», betar sig egentligen inte alls som ett rovdjur. Han lever mest på myror och rötter och vilda frukter. Men han har ett sällsamt sinnelag och ett fruktansvärt vapen i sina klor. I Upper Burma har jag mött den ene mannen efter den andre i samma by, vilka buro djupa skårar i huvudet och stundom över hela kroppen efter hans famntag. De ha mött mig med samma märken på Ceylon och i Sydindiens djungeltrakter, och alla dessa berätta ungefär samma lidandes historia.

De ha kommit på en stig genom djungeln. Där ha de oförmodat stått ansikte mot ansikte med »den svarte», som kommit lufsande sin väg från andra hållet.

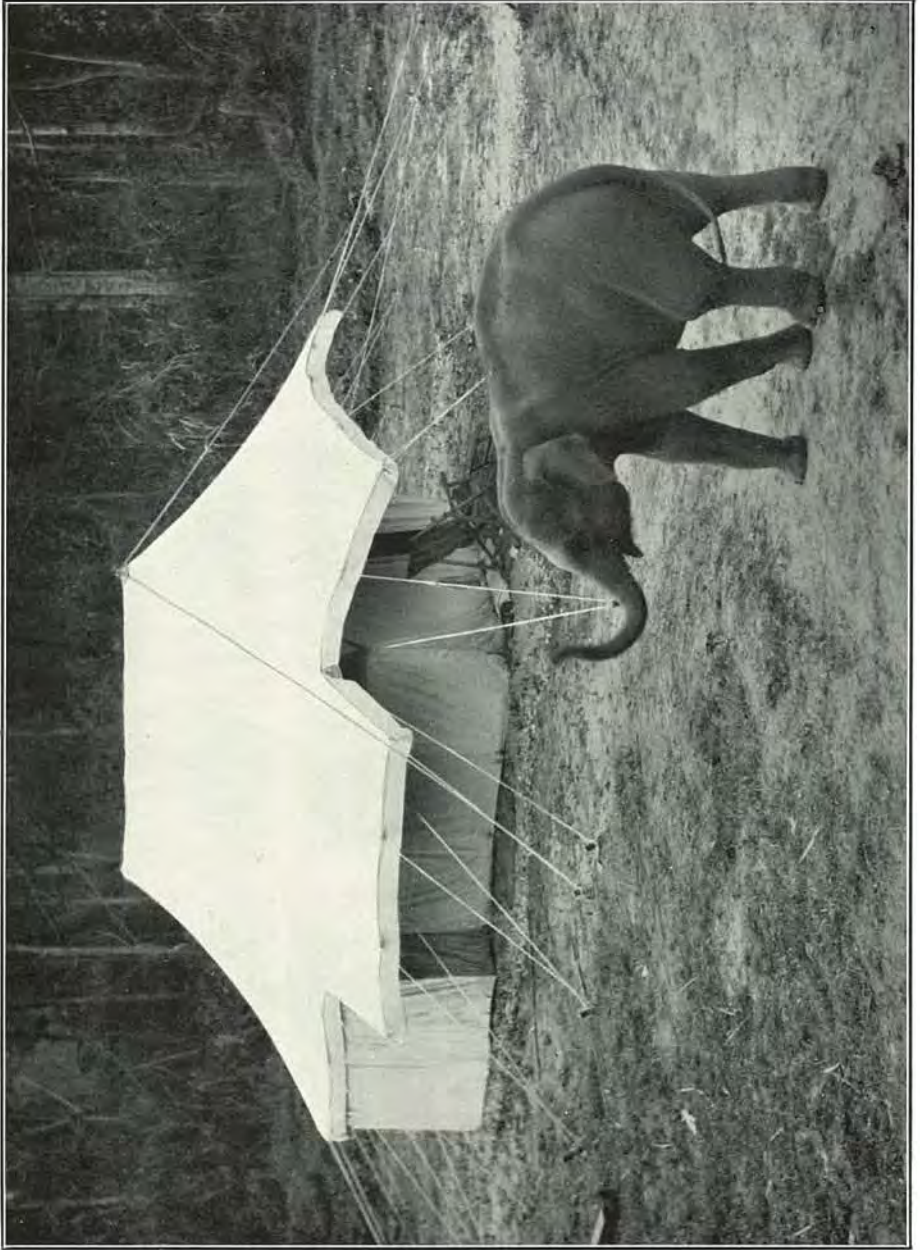
En panter som nalkats på samma sätt hade hört stegen i tid, smugit sig in i snåren och tryckt, tills mannen kommit förbi. En tiger hade i fyra fall av fem vänt

eller gått åt sidan. I det femte hade han stannat och sett på den mötande, till dess denne löpt sin kos. Men björnen har sämre sinnen och ett annat sinnelag. Han har ingenting hört och ingenting sett, förrän han är helt nära. Han blir överraskad och tror sig i fara. Han rusar blint på, reser sig i sista ögonblicket, slår ikull sin förmente motståndare och bearbetar honom till blods med tänder och klor. Egendomligt nog tyckes han särskilt vilja göra illa åt huvudet, vilket säkert räddat mången inföding från att få ömtåligare delar skadade. Sällan sargar han till döds. Hans ursinne synes gå lika fort över som det kom på honom. Plötsligt släpper han offret, som om han kommit på andra tankar. Och innan den överfallne vet ordet av, löper björnen bort genom djungeln i vildaste fart, utstötande gälla vrål av skräck, som jagad av ett ont samvete. Sådan är han, farlig av ett enfaldigt sinnelag, så som han tittar oss i ansiktet på bilden här. Men farlig förblir han, hur man vänder det. Hans styrka är värd förfäran. Och det finns inget annat pålitligt skyddsmedel mot honom än studsaren, om han kommer. Ty han tappar inte bort sitt offer så som elefanten gör, han rusar inte förbi och glömmes, vad han var ute efter som noshörningen, han vänder inte i sista stund, som lejonet och tigern, och det hjälper inte att gå upp i ett träd, ty han klättrar som en matros.

Otaliga äro de gånger, när det plötsligt knakat av tunga steg i den täta djungeln bredvid mig och jag har måst släppa kameran och nappa geväret, i tanke

Indiens stora svarta björn.

Mitt tält i djungeln och elefantpojken »Lookra».

att det var den svarte som kom. Sådant är naturligtvis bara en enfaldig räddhåga för att bli sönderriven. Den som är modig blir inte rädd.

En kväll, när jag kom från andra sidan av floden efter mörkrets inbrott brunno flera stora eldar än vanligt kring tältet, och den indiske djungelvakten satt med sin gamla bössa tillreds på trappan till sitt träskjul.

Kallan berättade upphetsad, att där hade kommit två stora svarta björnar indansande på den lilla avrödningen. Han beskrev, hur de hade slagits. Men djungelvakten menade sig veta bättre besked och förklarade händelsen på ett annat sätt. Jag förstod honom inte, och Kallan tolkade, lite föraktfullt och givetvis till engelska: »He says, that they are going to marry. — Yes Sir!»

Kontrahenterna voro försvunna, när jag kom, men de voro tillbaka hos oss efter en halv timme. De kommo inte in på tältplatsen mera, men vi kunde höra dem brumma och blåsa i djungeln halva natten. Det var inget tvivel om att djungelvakten hade rätt. Det var bröllop.

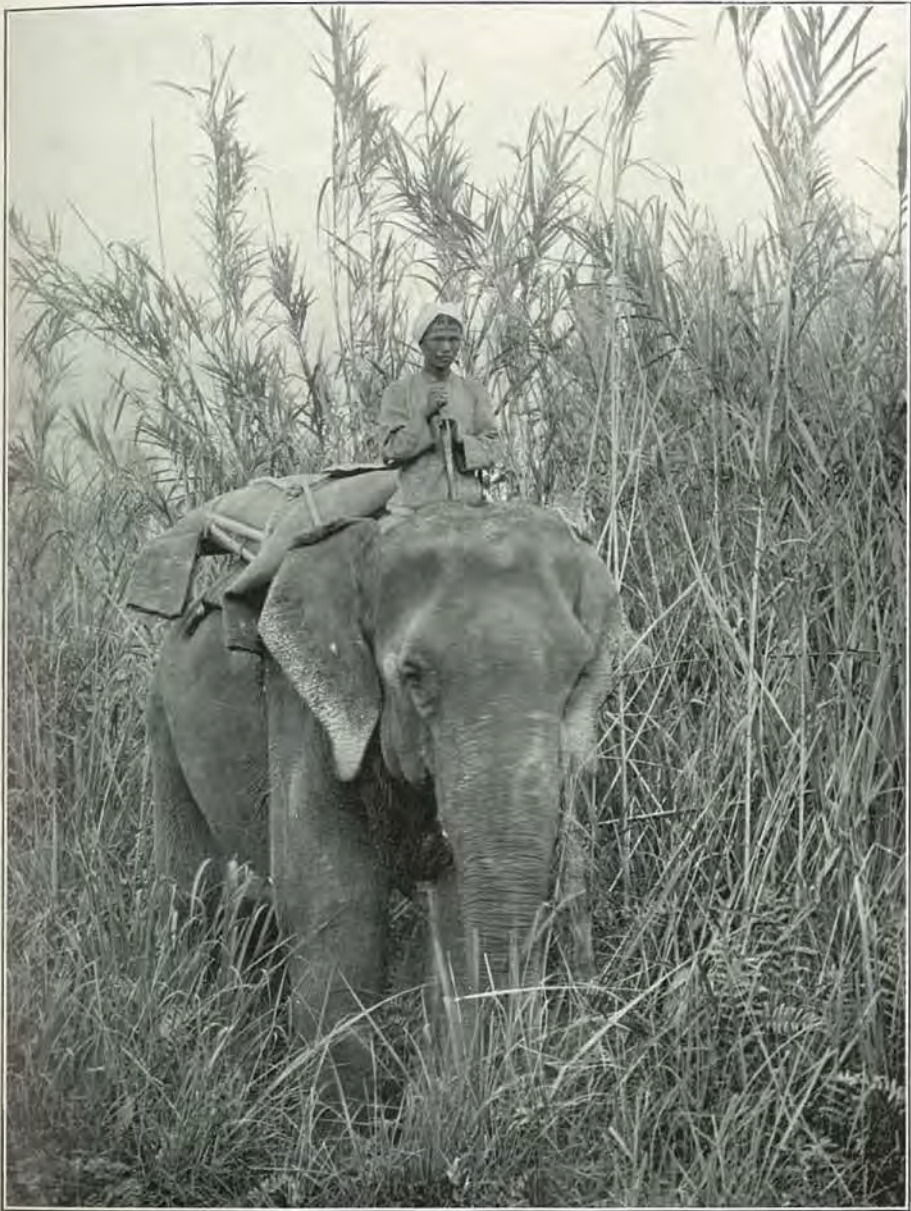
Sådant är vårt läger. Vi ha grytor och kittlar i Kallans kök, som har trenne väggar av gräs och en evigt osande fotogenlykta i stället för den fjärde. Vi ha ett tält att bo i och ett träskjul på ben, där inte termiterna komma åt att äta upp mobiliaret i våra kistor. Vi ha ett par björnar på bröllopsresa, en tigrinna, som har en människoätare till husvän, och en panter, som inte låter kvinnfolken i byn vara i fred.

Sådant är vårt läger i denna djungel, där enhörningen går och spökar med sitt undergörande horn.

V. KAPITLET

Hade nu inte denna elefantpojke varit mig till sådan ovärderlig hjälp, så må Buddha allena veta, om det någonsin hade lyckats mig att få alla dessa bilder av djungelns vilddjur, som till min egen häpnad fylla sidorna i denna bok. Ty, som jag förut på tal om »den svarte» nödgades bekänna, min naturliga blyghet inför påfallande livsfarliga situationer är mig ofta till hinder, när det blir frågan om att kittla en inslumrad tiger på näsan eller skriva en autograf på benet av en mediterande elefant, eller andra sådana stordåd, om vilka man med beundran läser i verkliga storviltjägares berättelser. Sådant är också orimligt att begära av en stackars »fågelfotograf», som Hasse Z. och andra medlemmar av den svenska akademien bruka kalla mig.

Det visade sig nämligen strax, att de delar av den bengaliska djungeln, där pansarnoshörningarna hade sitt käraste tillhåll och dolde sig om dagen, voro milsvida urskogar av ett gräs just så högt som det reser sig över elefanten härbredvid. Steg man innanför dess murar, visste man strax, att kom där en noshörning farande, så voro de långa stråna inget skydd att krypa bakom, men ett osvikligt medel att snubbla över. Min första bekant-
skap med detta gräs förrådde för övrigt, att här var en gammal bekant. Det var nämligen dess torkade strån, som jag i alla år därhemma hade köpt under namn av »bambupinnar» för att binda upp min täppas blomster vid. Bambu såg ut på ett helt annat sätt,

Så högt var gräset i pansarnoshörningarnas tillhåll.

I bambuskogen.

där det växte. Det visar den andra elefanten i bambuskogen här.

Nu fanns det ingen möjlighet för en människa att härs och tvärs ta sig fram till fots igenom detta gräs. Ville man fram där, så måste man antingen upp på elefantryggen eller också tacksamt begagna de smala slingrande stigar eller rättare beskrivet tunnlar, vilka pansardjuren hade gått upp åt sig själva på sina strövtåg genom djungeln. På dessa kunde man snubbla sig fram bra nog, om man också fick vänja sig vid att böja nacken, så snart en tunnel blev för låg i taket. Och det blev den ofta, därför att de fingertjocka grässtråna fjädrade som rotting och strax slöto sig igen, där enhörningarna hade kört igenom som en undervattensbåt i gräs-havet. Men det var på dessa stigar bufflar och enhörningar vandrade från betet till vatten och från vattnet till morgonens vilorum i djungelns hemligaste gemak, och det stod genast klart för mig, att mina bästa chanser att få se en glimt av de väldige med kameran låg på deras hemliga farleder. Det var bara det betänkliga att om man mötte en best i en sådan polsk korridor, så var det ungefär som att möta ett par skenande hästar i Kolmätargränd, med den skillnaden, att här fanns det inga portgångar att smita in uti. Även den risken hade väl gått an, om man bara likt filmens hjältar hade fått lov att skjuta skarpt om det behövdes. Ty om jag också betvivlar, att man ens med en cordite 470 utan ren lyckträff kan stoppa en pansarnoshörning »charging home» på kort håll, så inger det i alla fall en känsla av trygg-

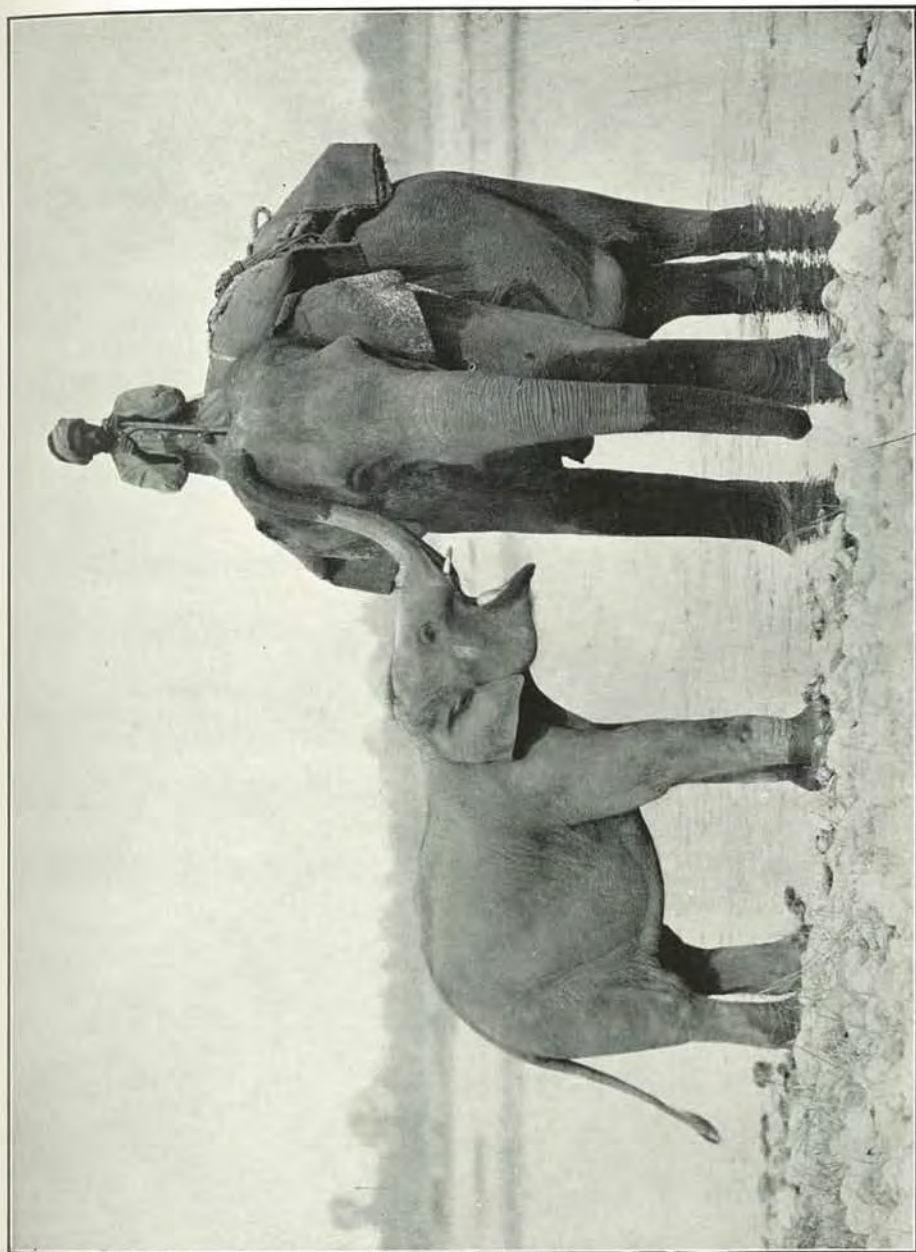
het att ha en sådan kanon i händerna som en sista utväg. Men här gällde ännu mer än för tre år sedan, att mot tigrar och pantrar och deras vederlikar fingo vi gärna försvara oss bäst vi kunde. Däremot voro den bengaliska djungelns vildbufflar och noshörningar heliga djur, som man inte sköt på, förrän man hade minst tre revben krossade.

Det där låter så riktigt och enkelt nu efteråt, men där jag dag efter dag, vecka efter vecka, smög omkring på enhörningens stigar, nödgade det mig ofta att ta till benen och skulle många gånger ha bragt mig i trångmål, om inte elefantpojken så troget hade följt med.

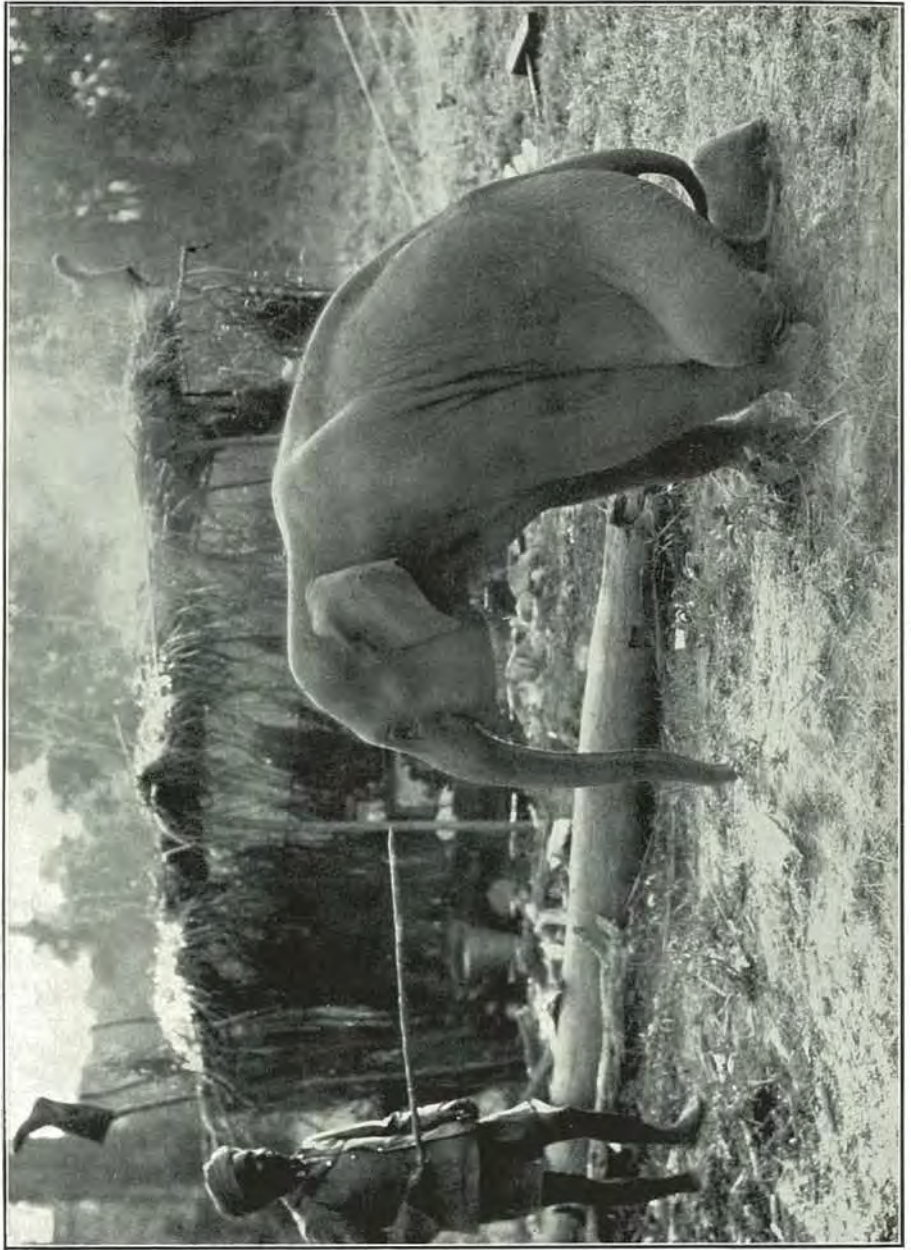
Alla skall veta, att han inte ledsagade mig i någon vällovlig avsikt att hjälpa till. Han följde med därför att han var så besatt av nyfikenhet, att han helt enkelt inte kunde låta bli. Måhända bidrog också allt för mycket, att jag under vår första bekantskap inte kunnat motstå frestelsen att ha en näve sockerbitar i fickan till Lookra. Så var hans hedniska namn, som den nepalesiske mahouten givit honom. Det betyder på engelska »little rogue» och blir väl på svenska närmast »lille bär-särk», ett namn som han förtjänat sig genom sin benägenhet att ge en dansk elefantskalle i stussen på den, som vände ryggen åt honom för länge.

Mahouten varnade mig för sockret. »Sahib slipper honom aldrig sedan», förklarade han för Kallan. Men det var ingenting att göra åt. Ingen människa med lite hjärta för barn och djur kunde stå emot den filuren.

Han var knappt två år och så begiven på allting nytt,

»Lookra» och hans mamma.

»Han satte sig på bakken for att betyga att han inte ville gå utan fägnad.»

som en elefantpojke i den åldern kan vara. Hans omgivning var honom för allvarlig. Den bestod, förutom mahouter och elefanttjänare, av fyra stadgade och värddiga damer, av vilka en var hans mamma och min bästa ridelefant. Hon bar ett så konstigt namn, att jag aldrig kan minnas det riktigt. De tre andra voro att betrakta som hans tanter och deras namn voro målande nog. Översatta från det färgrika indiska språket hette den ena »Lyckans Härskarinna», den andra »Oh Pärla av Silver» och den tredje, vars snabbhet i djungeln var ett fenomen, bar det sköna namnet »Vindarnas Älskling».

Ingen av de tre hade någon bröstarvinge med sig och därför var det för dem som elefanter naturligt att gärna allesammans vilja vara hans mor. Förmodligen var ingen av dem riktigt säker på, att hon inte i verkligheten var det. De voro svartsjuka på varandra om honom. De vaktade och varnade honom, om tigern kom. Och om en av dem kunde locka honom att följa med sig ensam ut i djungeln, så var hon stolt och tillfreds över erövringen.

Men för det mesta lurade han dessa tanter på det otacksammaste sätt. Han gick gärna med dem ett stycke. Det var ju alltid roligare än att stanna hemma. Åtminstone gav det honom osökt anledning att komma med från elefantlägret upp till tältplatsen och se efter om där inte hängde ett knippe bananer vid köket eller om någon av oss hade en handfull sockerbitar att avvara. Vankades det då ingenting, började han gärna rycka upp tältpinnarna eller ruska ledstången upp till djungelvaktens träskjul, tilldess någon kom och hotade

honom med en käpp, varvid han motvilligt retirerade och slutligen satte sig på bakbenen för att betyga, att han inte gärna ville gå sin väg utan fågnad.

Under tiden var ridelefanten klar att gå och strävade ut mot djungeln. Då kom han strax löpande. Det hände att vi hade några indier med oss, som följde efter bärande någon utrustning på axeln till den plats, där dagens arbete skulle börja. Dem avskar han gärna vägen, en och en, för att försöka om han inte kunde tilltvinga sig någon tull. Han hade fått för sig, att varje slags börda måste innehålla någonting, som kunde ätas. Fick han då ingenting, försökte han buffa omkull den antastade, tills någon kom till hjälp och hotade honom med smörj. Då satte han näsan i vädret och farten opp och lade sig i täten för tåget framför ridelefantens snabel. Det såg ut som om han ämnat gå med hela dagen. Men så stannade han plötsligt och såg sig om. Han lyfte snabeln och vädrade. Det hände att han gick fram till »tanten» och kände efter, om hon hade vad mor brukade ge. Då var det som om han på en gång kommit ihåg, att han hade glömt något hemma i lägret. Och med svansen i knorr som en gris och snabeln trevande i luften efter en välkänd lukt, for han åstad åt det håll, där han hela tiden tycktes ha vetat, att mor fanns.

Men när mor själv var med oss ute, gick han aldrig hem ensam. Att skilja en elefantpojke för längre tid från hans mamma i djungeln kan inte komma i fråga. Han följer henne i vått och torrt. När hon går att

»Han följer henne i vått och torrt.»

»När hon går att hämta banansjälkar till nattfoder, så är hon med.»

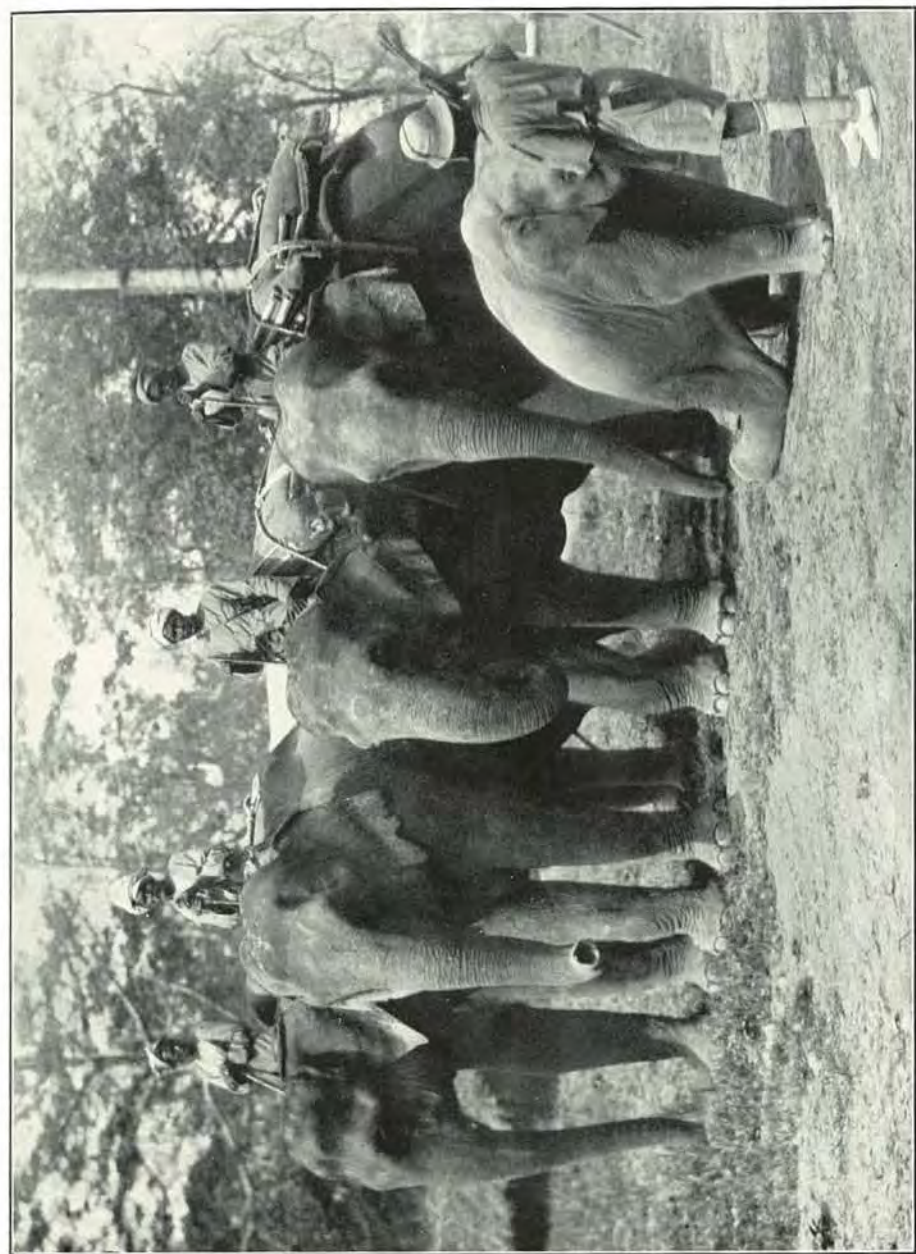
hämta bananstjälkar till nattfoder, så är han med, och minst en gång i timman måste hon på hans order stanna, för att ge kejsaren vad kejsaren tillhör. Dessemellan larvade han före, så som det passade honom, och det värsta var, att han bestämde takten. Ty djungelns stigar äro trånga, och där han gick före på dem, kunde inte hans mamma förmå sig att tränga sig förbi. Hennes aktsamhet om att inte trampa på den lille — han var så stor som en bra stut — var rörande, men gjorde mahouten ibland utom sig. Han talade vreda ord på okristliga tungomål, men det half inte. Lookra var i täten, och där förblev han, så länge han ville.

Ett undantag var, om han hittade något efter hans smak särskilt njutbart av djungelns gröna läckerheter. Då stannade han och stoppade i sig så mycket han förmodde. Vi kunde få ett försprång på ett par minuter, helst om han behöll oss i sikte. Men så blev ensamheten honom för mycket. Med ett sista grepp slet han till sig så mycket han fick rum med i ett snabelfång av det gröna och så kom han och körde om oss som en hänsynslös bilist. Blev han trött eller solvärmens framåt morgonen blev tryckande — och det blir den lätt i Bengalen — så lade han sig helt enkelt ned på stigen framför oss och vägrade flytta sig. Han visste så innerligt väl att lägga sig på ett ställe, där hans höga moder inte utan mycket besvär kunde komma förbi. Där stod vi. Och tvingade vi honom då att ge sig opp, så hittade han på hyss. I nästa mudderbäck vi skulle över, och av dem fanns det ett otal i enhörningarnas tillhåll,

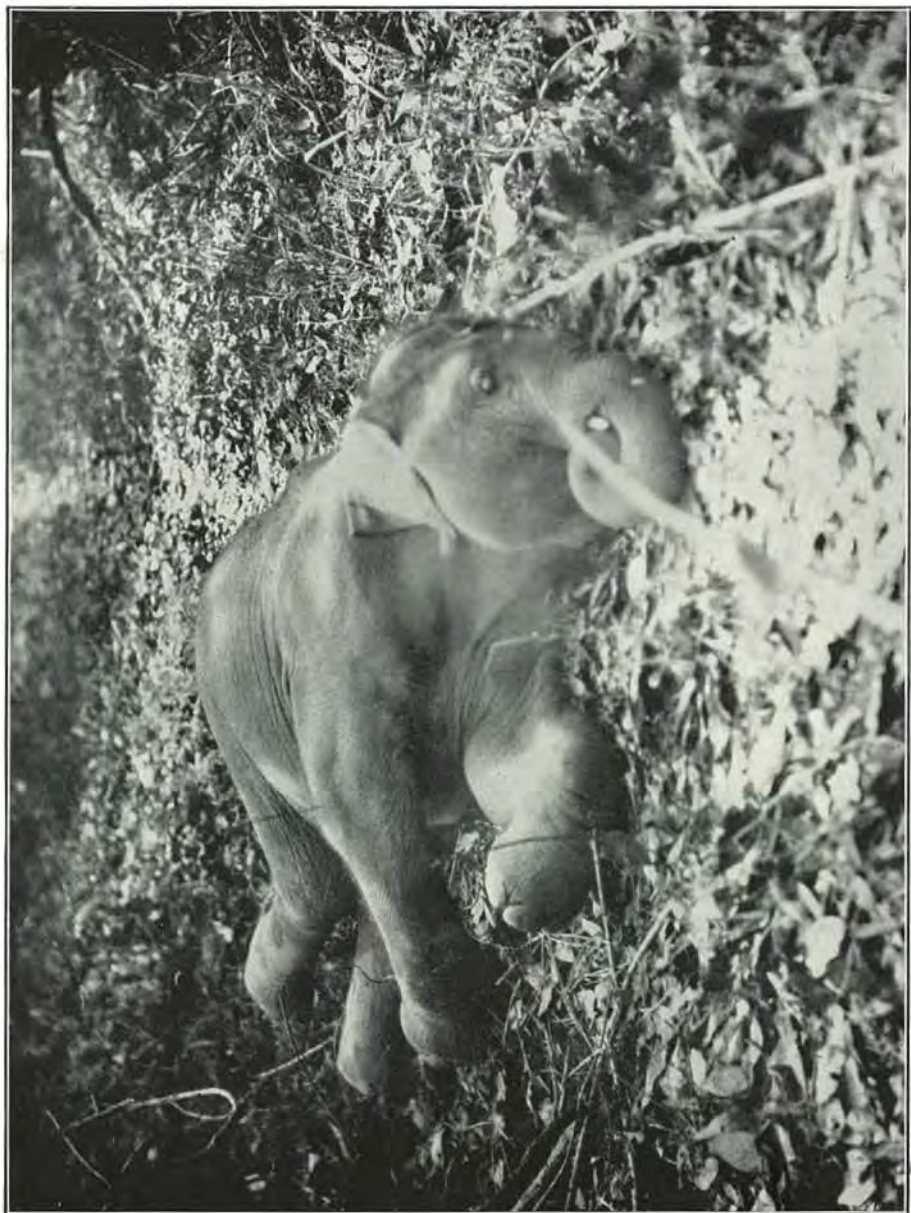
stannade han, söp opp mudder och vatten, snabeln full, och sprutade hela härligheten över oss utan förbarmande. Mahouten skrek och hotade honom på det gemensamma mahout- och elefantspråket, men det bekymrade honom inte för en vittne. Han bara makade sig längre ned i muddern och riktade sin snabel mot oss med laddning på laddning. Han arbetade som en brandspruta. Men innehållet var avsevärt olika. Och ändå förmådde vi inte hålla oss allvarsamma, när vi torkade muddern ur synen och Larson gav luft åt vår allmänna uppfattning om hans karaktär med de goda svenska orden: »Se, bara djävelstyg».

Hans tyranni och påhitt fördärvade många dyrbara morgontimmar för mig — dyrbara därför att hettan redan efter klockan tio var för stark för både elefanterna och oss att gå uti. Och ändå — när mahouterernas doyen om kvällen stod vid min täldörr och väntade på order om vilken elefant, som skulle vara sadlad nästa morgon i dagningen, så var det alltid Lookras mamma, jag först tänkte på. Och det var mest för Lookras skull. Han var mitt säkraste skydd mot enhörningen. Det var ett invecklat sammanhang, som det tar tid att berätta, och som det tyvärr tog mig ännu längre tid att komma under fund med. Men det var inte Lookras fel, utan mitt, därför att jag inte strax begrep hans finesser.

Alla elefanter, i Indien, som ha kännedom om enhörningen, synas frukta] honom. De vilda elefanterna i Bengalen undvika helst att alls bege sig in i de trakter, där de kunna möta pansardjuren. Denna elefantens

Mina trogna hjälpare i djungeln.

»Han lade sig ned på stigen och vägrade flytta sig.»

rädsla för enhörningen är redan av gammalt så bekant, att den står nämnd i texten över Albrecht Dürers berömda teckning av vidundret. Man skulle mena, att en sådan djungelns Herkules som en vuxen elefant inte behövde hysa fruktan för någon annan av djungelns åbor. I början trodde jag också, att detta var en av de vanliga rövarhistorier, som brukas förtäljas om farliga djur. Men det befann sig vara dagsens sanning. De mest tränade jaktelefanter; som utan tvekan gå löst på en ursinnig tiger och stampa honom till döds, stanna tveksamma och visa tecken att vilja taga till flykten, när de få väder av en enhörning. Denna rädsla är så intensiv hos elefanten, att den som sitter på dess rygg smittas av den. Åtminstone gör jag det, och mahouter-na göra det också. Man fattar, att detta djungelns slag-skepp med sin mer samlade styrka och sitt grova hud-pansar är så gott som osårbart mot ett anfall av en elefant. Däremot har det flera gånger under stora jakter i Indien hänt, att en ridelefant fått buken uppristad av en retad enhörnings vapen och blivit på platsen.

Lookra visste något om detta av instinkt. Det syntes första gången vi mötte en enhörning tillsammans. Det var mot kvällen. Vi hade ridit genom stora sträckor av djungeln, där det ej var för tätt för elefanterna att gå fram, och togo vägen över en öppen sträcka, där gräset blivit avbränt tidigare på vintern och nya gröna strån sköto opp tätt ur den kolsvarta marken. I askan stodo spår efter Rhinoceros. Det var ett av de ställen, där de tyckte om att komma ut för att beta det nya gräset om natten.

För att söka efter någon plats, där jag i någorlunda säkerhet en annan dag kunde sätta mig för att vakta på dem med kameran, gingo vi fram längst kanten av gräsdjungeln, som stod kvar som en mur, där det varit för grönt att fatta eld den gången branden gick över. Då tvärstannade ridelefanten. Jag såg mig om efter Lookra i tanke att han var orsaken. Det var han också, men på annat sätt än jag väntat. Han hade blivit efter. Minst tjugo steg bakom stod han orörlig som en bildstod med huvudet riktat mot den djungelväg vi just hade gått förbi, med de stora öronen utspända för att lyssna och med snabeln försiktigt höjd för att draga väder. I samma ögonblick varseblev jag, att det höga gräset just mitt för honom i djungeln vajade något mera än vad aftonvinden förmådde röra det. Mahouten viskade ett enda ord — »Gera»!

Ur detta viskade ord, ur den gamla elefantens hållning, där hon stod alldeles stilla lyssnande talade mer än rop och trumpetstötar hela den misstänksamhet och fruktan, som rörelsen i gräset och vinddraget därifrån väckte.

För långa sekunder var det som ingen av oss andats, som om en var hört de andras hjärtan slå, ehuru det blott var hans eget. Min blick sökte den lilla elefanten. Han stod fortfarande som fastvuxen vid marken, som fastkedjad av detta för honom nya, som han aldrig hade sett, som han förut aldrig dragit väder av, så vitt vi visste, men som ändå hans hela varelse skälvde av spänning över att veta vara där.

Där enhörningens stig kommer ut genom djungelväggen.

»Gera!«

Hur jag kan veta att han skälvde? Jo, det vet jag därför att jag senare så många gånger stod på marken bredvid honom, när han blev stående på samma sätt med lyftad snabel och därmed i tid gav mig den varning, som var lika viktig för oss båda.

Avbrottet i vår spänning i denna minut kom i form av en kantig pansrad rygg, som sakta delade gräset, ett tungt behornat huvud, som sköt fram genom djungelväggen, och en djup dov varnande trumton, som dallrade ur elefantmoderns snabel och i ett ögonblick förde den lille upp till oss. Där stod han åter lika orörlig vänd mot den främmande uppenbarelsen, slukande med förskräckta, men ändå mest nyfikna blickar detta underliga djur, som mor varnade honom för, och som en röst i hans innersta hade varnat honom för från första vindfläkten.

Enhörningen varseblev oss först, när den lille tog till benen.

Han höjde huvudet och fnyste, som för att draga vind. Men vinden låg ifrån honom. Det var ett gott stenkast emellan oss, och hans små ögon kunde icke urskilja, vad det var för stora djur, som rörde sig där. Elefanter voro en ovanlig syn i hans djungel. Vi människor voro för små att ses vid sidan av dem. Måhända trodde han, att vi voro andra noshörningar, och han ville bekanta sig. Med nosen höjd satte han i trav rätt på oss. Det tedde sig fullständigt som ett anfall.

Med tanke på mitt ansvar för regeringens elefanter vill jag just mana mahouten att gå undan. Om

han redan hade haft samma tanke eller det blev för mycket för elefantmor, vet jag inte. Innan noshörningen hunnit tio steg, gungade vi bort som ett skepp i hög sjö. Hon skenade inte. Bevare oss Buddha, det har jag också varit med om, och det är värre än något annat i den vägen. Hon bara tog det långa benet före så som en klok elefant, som tar sin Mats ur skolan. Under mödan att hålla fast mig själv och ett par kameror, som det ändå var för sent på dagen att begagna, kunde jag se bakom oss, hur förföljaren stannade, när han nådde det ställe, där vi nyss hade stått. Han vädtrade på marken. Då såg jag till min förvåning, hur elefantpojken, som travat vid sidan, också höll inne, vände sig om med utspända öron och fixerade den obekante. Han var för nyfiken att motstå det, Men i samma ögonblick, som enhörningen åter satte i gång efter oss, tog Lookra till schappen. Denna gång var han så förskräckt, att han rände förbi oss. Han kunde sätta upp en ordentlig fart, när det gällde.

Det skulle ha varit bra roligt att ha ett stycke film av kadriljen, så som vi kommo skumpande fram över den avbrända marken, sist enhörningen, vars nyfikenhet nu var väckt på allvar, ett stycke före honom ridelefanten, med oss tre man på ryggen, och i täten Lookra, som trots sin förskräckelse inte kunde låta bli att fäkta med snabeln över huvudet för att uppfånga något mera av denna underliga lukt, som kommit efter honom i djungeln.

Om enhörningen verkligen satt opp farten efter för-

måga, måste han ha hunnit opp oss. Och hade han haft elaka avsikter, så hade han gjort det. Men han stannade gång på gång, vädrade med höjd nos och travade på ett stycke igen för att stanna på nytt och vädra.

Vilket gott tillfälle hade det intet varit för en man med fantasi att beskriva såsom överhängande livsfara. — Jagad genom djungeln av en rasande enhörning. — Räddad i sista ögonblicket av ett välriktat skott — och hela den övriga amerikanska visan. Det är så det går till. Nu hade jag en skarp visselpipa i fickan att ge signaler med. Med ett par vänsterfingrar fick jag fatt i den och visslade till, så att det skar över djungeln i den stilla kvällen.

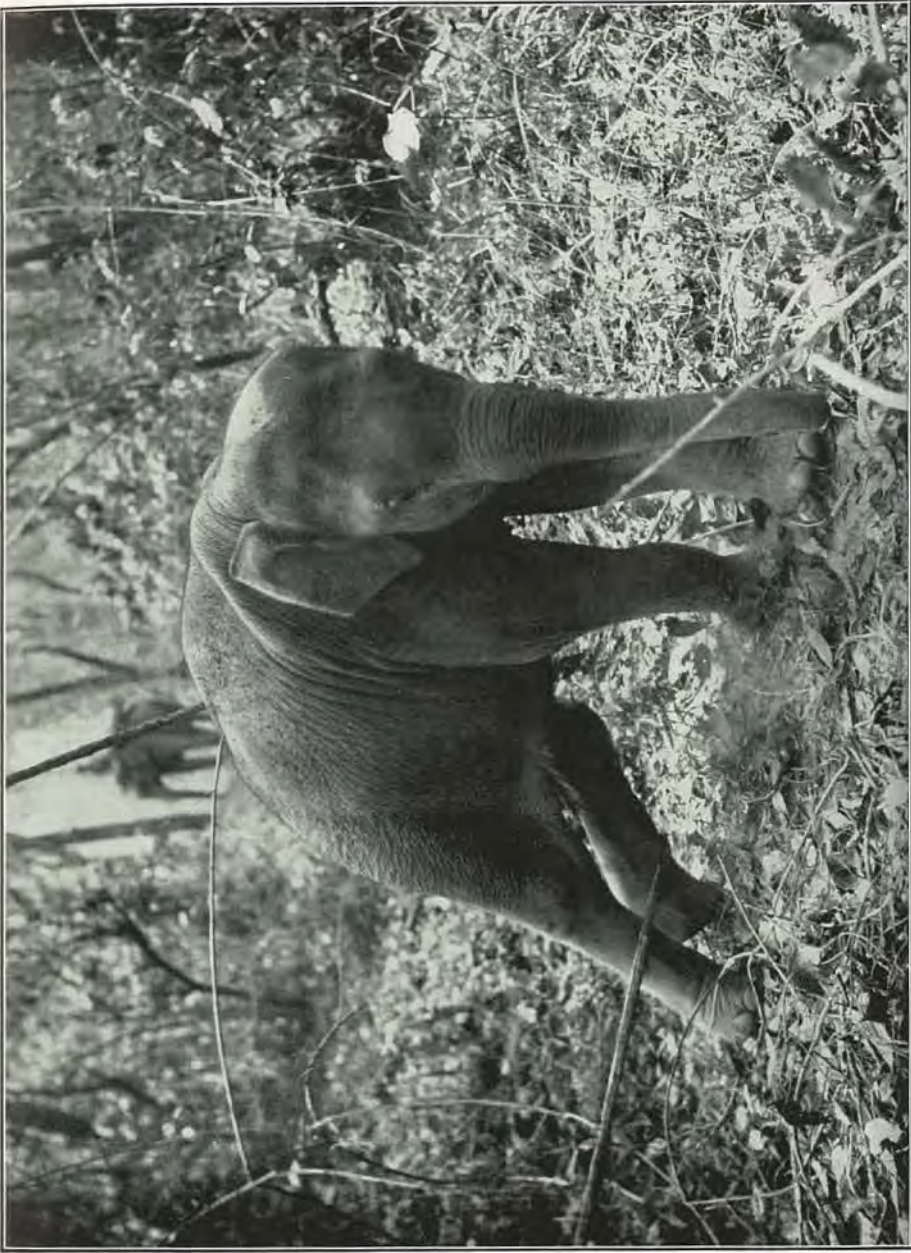
Förföljaren stannade, som om han hört ett kanonskott. Hur länge han blev stående där, vet jag inte, ty vår goda ridelefant lät sig inte hejdas, förrän vi kommit igenom nästa band av djungelgräs och inte längre kunde skönja det avbrända fältet bakom oss. Då först saktade hon farten och vände sig tvärt om för att lyssna. Det gjorde vi också. Och vem fingo vi då att se, om inte Lookra, elefantpojken, som stannat långt bakom oss med utspända öron och med snabeln lyft för att ännu försöka uppfånga ett ljud eller en fläkt av denna underliga lukt av detta okända djur, som hade korsat hans väg genom djungeln och fyllt hans sinne med äventyrets spänning.

— — —

Nu gick vår jakt efter enhörningen för det mesta till så att vi i daggryningen på elefantryggen begåvo oss åstad uppefter flodbädden eller inåt någon avlägsen del av djungeln, där jag förmodade att finna färska spår efter jättedjuren. När vi så kommo i närheten av deras tillhåll eller oväntat korsade nattgångna spår, som sågo lovande ut, lämnade jag ridelefanten och våra bärare på en lämplig plats i gemensamt skydd av varandra och fortsatte med en eller två medhjälpare till fots inåt vilddjurets stigar för att spåra. När vi då gingo vår väg hände det gång på gång, att den lille elefanten följde efter som en stor hund.

Vi ville inte alls ha honom med oss. När vi efter långt spårande funno ett ställe, där det var sannolikt att ett vilddjur, som jag sökte, hade sin gång, ville vi arbeta ostörda och snabbt, för att inte oroa den vi voro ute efter.

Ibland byggde vi en så kallad »machān», en plattform av grenar några meter upp i ett träd, där jag sedan ensam med kamerorna kunde vänta över natten till nästa morgon på en tiger eller en Rhinoceros. Där ett sådant försök var ogörligt, helst där djungeln bara bestod av »canegrass» och snår, byggde vi in mina x-apparater så fördolt vi förmådde och spände elektriska trådar genom omgivningen. Att få en elefant opp att trampa i våra anordningar var fullständigt på tok. Dessutom gällde det att göra så litet buller som möjligt. Det hände, särskilt med tiger, att vilddjuren lågo gömda inom hörhåll. Men Lookra drog försorg om underhållningen. Han

»Han prövade med hela sin tyngd om den skulle hålla.»

»Där hängde han och skevade med benen för att komma loss.»

tittade uppmärksamt på mina fina elektriska kablar, som han inte fick leka med. Så gick han bort till ett träd och sökte ut vad han väl menade var en likadan kabel. Det var en av de sega lianer, som hänga ned från träden i djungeln. Han snodde den hit och dit med snabeln, lade omsorgsfullt fast dem om bakbenen och prövade med hela sin tyngd om den skulle hålla. Vi väntade vart ögonblick en katastrof. Men lianen höll. Vi lugnade oss, jag släppte kameran och arbetade vidare. Det gjorde Lookra också. Men med annat resultat. Där var plötsligt ett förtvivlat pustande bakom mig. — Vad nu? Då hade den token lyckats få lianen fastsnodd både om buken och om bakfoten, och där hängde han och skevade med benen för att komma loss. Naturligtvis måste vi släppa vad vi hade och befria honom. Vi önskade Lookra dit pepparn växer, vilket inte var så särdeles långt, eftersom pepparn växte här och där i djungeln. Men Lookra ville inte gå. När han trampade omkring bland våra grejor förlorade jag tålamodet och började klå honom med en käpp, men slutade strax. Han satte sig nämligen bara på bakbenen och tittade så förebrående på en, att man inte kunde fortsätta. Förresten skulle det vara en grundlig bastonad för att bekomma hans elefanthud mer än en klapp på kinden. Småningom uppgav jag försöken att bli honom kvitt och lät honom stå där och vara nyfiken, och det var då en dag jag tror att han räddade mina revben.

Vi hade gått ner i kanten av ett sumpigt stycke djungel, där stora enstaka träd reste sig över det hushöga

gräset. Vi hade sett märken där efter en enhörning, som måste vara ett monster. Han spår voro en fjärdedel större än alla andras, som vi sett i djungeln. Om någon skulle bära ett stort horn, så var det han. Efter mig gick en nepales. Raj heter han, en karl som var mindre besvärad av rädsla än någon annan infödd man jag har mött i Indiens vildmarker. Strax efter oss kom den lille elefanten.

Ett stycke in i gräsdjungeln var det så tilltrampat av de stora spåren, att det uppenbart måste vara ett av monstrets dagliga stråk där. Det var sjudande hett i solen, och jag hade lagt av mig jackan och studsaren vid ett träd, medan jag gick fram och tillbaka bland spåren för att se, var huvudstråket gick fram. I flera dagar hade jag nu vandrat omkring på enhörningens stigar utan att stöta ihop med någon av dem till fots. Det började föresväva mig, att Mr. Shebbeare hade rätt i sina farhågor för, att det blott fanns ett dussin eller två i livet av de åtrådda djuren i hela Bengalen. Som man brukar vid spårning gick jag med blickarna på marken, men såg upp ett tag för att peka på ett spår för Raj, som jag för övrigt inte kunde tala femton begripliga ord med. Han syntes inte till. Däremot stod den lille elefanten ett litet stycke ifrån mig med upplyftad snabel vädrande inåt det tätaste djungelgräset framför oss. Om jag då hörde något knastra till eller om det bara var instinkt, vet jag inte efteråt, men en plötslig ingivelse tvang mig att ta några långa steg till närmaste stora träd och kasta mig bakom dess stam.

»Där var en glimt av ett långt horn och en kropp så grov som en elefants.»

Ett stilla vatten i djungeln, där man skall se sig för.

Så nära en noshörning som då, har jag aldrig varit och kommer väl aldrig heller. Där sköt ut en mörk vägg som en stor båt förbi mig och mitt träd. Det knakade av knäckta strån. Den sumpiga marken darrade. Där var en törn mot mitt träd, en glimt av ett långt horn på ett monsters huvud och en kropp så grov som en elefants. Så var alltihop försvunnet igen, innan jag ännu riktigt hunnit fatta, vad som kunde ha hänt, om jag haft en studsare i händerna, vilket jag inte hade. Ty med den kom Raj just löpande i högsta krigsberedskap. Han hade sett eller hört någonting, innan jag anade, vad som var på färde. Och i stället för att skrika till, hade han som rapp och modig karl sprungit efter studsaren för att ge mig den. Hade man bara en sådan man med sig i djungeln överallt. Med ivriga viskande ord och gester försökte han förklara, hur det gått till, men jag begrep ju hans nepalesiska lika litet, som han begrep min. Och vi hade för bråttom att laga oss därifrån för att i den minuten tänka på att det väl var elefantpojken, som hade varskott oss båda. Man rår inte för, att man tappar en del av den själsliga jämnvikten vid sådana tillfällen.

Först efteråt gick det opp som ett ljus för mig, att den lille elefanten ju hade betett sig på samma sätt nu, som när han ett par aftnar förut hade stannat med lyftad snabel framför djungelväggen, där pansarjätten då kom ut. Det gav mig en idé. Tänk om man kanske kunde begagna Lookra på noshörningar i djungeln ungefär på samma sätt, som man begagnade en raphönshund för att »stå för» orre och tjäder i de småländska skogsbackarna?